МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Кафедра господарського права і процесу

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Методичні вказівки
для підготовки до семінарських занять
для студентів спеціальності 081 «Право»

Одеса
Фенікс
2021

УДК 347.918(477)(075.8)
Г 72

Рекомендовано до друку рішенням Навчально-методичної ради Національного університету «Одеська юридична академія» Протокол № 2 від 25 жовтня 2019 року

Автори-укладачі:

Подцерковний О. П., д.ю.н., професор, член-кореспондент НАПрН, завідувач кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська національна юридична академія»;

Бойченко Е. Г., к.ю.н., доцент кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Будурова Г. М., к.ю.н., доцент кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Згама А. О., к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Рецензенти:

Степанова Тетяна Валеріївна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та господарського права Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова;

Василенко Микола Дмитрович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кібербезпеки Національного університету «Одеська юридична академія».

Господарське процесуальне право:

Г 72 методичні вказівки для підготовки до семінарських занять для студентів спеціальності 081 «Право» [Електронне видання] / О.П. Подцерковний, Е. Г. Бойченко, Г.М. Будурова, А.О. Згама / за ред. Подцерковного О. П. – Одеса : Фенікс, 2021. – 121 с.

ISBN 978-966-928-609-3

Програму підготовлено з урахуванням положень чинного законодавства України в обсязі, необхідному для повного й глибокого оволодіння студентами основними положеннями господарського процесуального права.

УДК 347.918(477)(075.8)

ISBN 978-966-928-609-3

© О.П. Подцерковний, Е. Г. Бойченко, Г.М. Будурова, А.О. Згама, 2021

ВСТУП

Вивчення курсу «Господарське процесуальне право» є важливою та невід'ємною частиною освіти студентів - майбутніх фахівців-правознавців.

Програма курсу побудована таким чином, щоб активізувати використання студентами знань, отриманих під час вивчення цивільного, господарського права, цивільного процесуального права та інших галузей права.

Програму підготовлено з урахуванням положень чинного законодавства України в обсязі, необхідному для повного й глибокого оволодіння студентами основними положеннями господарського процесуального права.

Головними формами вивчення курсу «Господарське процесуальне право» є лекції, семінарські заняття, індивідуальні заняття та самостійна робота студентів.

Вирішення практичних завдань з господарського процесуального права дозволить студентам певною мірою оволодіти практикою застосування норм господарського процесуального права, усвідомити рівень законодавчого регулювання у цій сфері та спрямувати свої зусилля на захист прав громадян, підприємств, організацій, держави та інших суб'єктів правовідносин.

Тому специфіка семінарських занять по даній дисципліні полягає в тому, що на цих заняттях відводиться час не тільки для обговорення питань теорії господарського процесу, усній перевірці знань студентів, але й для вирішення правових ситуацій, виконання завдань щодо написання процесуальних документів.

У процесі вивчення дисципліни студенти вирішують такі основні завдання:

– засвоєння теоретичних положень науки господарського процесуального права;
– вироблення навичок практичного застосування знань і норм господарського процесуального права.

У результаті вивчення господарського процесуального права України студенти повинні:

- **знати** зміст процесуального законодавства, яким регулюється порядок вирішення господарських спорів господарськими судами України;
- **ознайомитися** з рішеннями Конституційного Суду України з питань, що охоплюються предметом курсу, правовими позиціями Верховного Суду в окремих справах щодо застосування норм господарського та господарського процесуального законодавства;
- **уміти** вирішувати практичні завдання, письмово аргументувати власну правову позицію, в тому числі шляхом складання процесуальних документів.

Підсумковою формою контролю знань є **залік** або **іспит (**залежно від факультету)**,** який має на меті перевірити теоретичні знання та вміння застосовувати їх, вирішуючи конкретні завдання, а також уміння студентів самостійно працювати з науковою та навчальною літературою.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ теми	Найменування теми
1	Історико-правові передумови відокремлення господарського судочинства
2	Поняття та система господарського процесуального права
3	Юрисдикція господарських судів
4	Учасники судового процесу
5	Судові витрати у господарському процесі.
6	Строки у господарському процесі. Засоби відповідальності та примусу у господарському процесі.
7	Докази і доказування у господарському процесі
8	Забезпечувальні заходи у господарському процесі
9	Примирення сторін у господарському процесі
10	Вирішення господарських спорів третейськими судами та Міжнародним комерційним арбітражем. Оскарження рішень третейських судів та їх примусове виконання
11	Позов у господарському процесі. Пред'явлення позову та порушення справи у господарському процесі.
12	Розгляд господарських справ у суді першої інстанції
13	Особливості провадження у справах про банкрутство
14	Перегляд судових рішень в апеляційному порядку
15	Перегляд судових рішень у касаційному порядку
16	Перегляд рішення, ухвали, постанови господарського суду за нововиявленими або виключними обставинами. Відновлення господарським судом втраченого судового провадження
17	Провадження у справах за участю іноземних осіб
18	Виконання рішення, ухвали, постанови господарського суду

ПРОГРАМА КУРСУ

МОДУЛЬ І. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

Тема 1. Історико-правові передумови відокремлення господарського судочинства

Виникнення комерційних (торгових) судів у взаємозв'язку із розвитком комерційних (торговельних) відносин та торгового (комерційного) права. Історія становлення господарських судів та господарського судочинства в Україні. Одеський комерційний суд. Досвід запровадження спеціальних судів для розгляду господарських спорів в інших країнах. Система, склад та структура господарських судів, їх місце в судовій системі України. Завдання та функції господарських судів України. Право на звернення у господарський суд: особливі суб'єкти, підстави та наслідки.

Тема 2. Поняття та система господарського процесуального права

Поняття господарського процесуального права та господарського процесу. Поняття та види господарсько-процесуальних відносин. Предмет, метод господарського процесуального права та інші системо утворюючі елементи. Основні засади (принципи) господарського судочинства. Форми та стадії господарського процесу. Джерела господарського процесуального права. Аналогія права та аналогія закону у господарському процесі. Загальна характеристика Господарського процесуального кодексу України. Дія господарсько-правових норм у часі та просторі.

Зв'язок господарського процесуального права з іншими галузями права України**.** Господарське процесуальне право як наука і навчальна дисципліна.

Тема 3. Юрисдикція господарських судів

Поняття та правові засади юрисдикції господарських судів. Співвідношення понять «компетенція господарського суду», «господарська юрисдикція», «господарські справи», «господарські спори». Види юрис-

дикції господарських судів: загальна характеристика, критерії розмежування. Відмежування юрисдикції господарських судів від юрисдикції цивільних та адміністративних судів. Поняття та види територіальної юрисдикції (підсудності)господарських судів. Порядок передачі справ з одного господарського суду до іншого.

Тема 4. Учасники судового процесу

Поняття та класифікація учасників господарського процесу. Правовий статус судді господарського суду. Підстави та порядок його відводу. Правовий статус сторін у господарському процесі. Процесуальна співучасть. Правовий статус третіх осіб у господарському процесі. Особливості участі у господарському процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб,державних чи суспільних інтересах. Представники у господарському процесі. Інші учасники судового процесу. Особливості правового статусу свідка, експерта, експерта з питань права, спеціаліста та перекладача.

Тема 5. Судові витрати у господарському процесі

Поняття, види та попереднє визначення суми судових витрат. Забезпечення та попередня оплата судових витрат. Судовий збір, підстави, розмір і порядок його сплати. Особливості витрат, пов'язаних з розглядом справи. Порядок розподілу судових витрат між сторонами. Повернення судового збору: порядок і підстави.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

Тема 6. Строки у господарському процесі. Засоби відповідальності та примусу у господарському процесі

Поняття та види господарських процесуальних строків. Порядок обчислення процесуальних строків. Порядок і підстави їх зупинення, перерви, продовження та поновлення. Правові наслідки пропуску процесуальних строків.

Судові виклики та повідомлення. Концепція та ознаки господарсько-процесуальної відповідальності. Поняття та форми (види) господарсько-процесуального примусу. Судові штрафи, компенсаційні санкції

та інші несприятливі наслідки застосування заходів господарсько-процесуальної відповідальності.

Тема 7. Докази і доказування у господарському процесі

Поняття, предмет і межі доказування в господарському процесі. Підстави звільнення від доказування. Поняття та ознаки доказів в господарському процесі. Співвідношення доказів та доказування. Класифікація доказів. Порядок подання, витребування та огляду доказів. Порядок дослідження письмових доказів у господарському процесі та їх відмінність від речових та електронних доказів. Показання свідків у господарському процесі. Експертний висновок в процесі доказування. Експерт у галузі права. Оцінка доказів господарським судом.

Тема 8. Забезпечувальні заходи у господарському процесі

Поняття, правові підстави та система забезпечувальних заходів у господарському процесі. Способи та порядок забезпечення доказів господарським судом. Види заходів (способів) забезпечення позову. Правові обмеження щодо застосування окремих заходів забезпечення позову. Зміст та особливості застосування арешту як забезпечувального заходу. Зустрічне забезпечення у господарському процесі. Порядок розгляду господарським судом заяви про застосування заходів забезпечення позову. Виконання ухвали про забезпечення позову. Оскарження та скасування ухвали про вжиття заходів забезпечення позову.

Тема 9. Примирення сторін у господарському процесі

Поняття та види примирень у господарському процесі. Досудове врегулювання господарських спорів та розбіжностей, що виникають при укладанні, зміні, чи розірванні господарських договорів. Поняття претензійної роботи як форми правової роботи. Порядок пред'явлення і розгляду претензій та виникаючі у зв'язку із цим правові наслідки. Підстави та порядок врегулювання господарського спору за участю судді. Порядок укладання мирової угоди в господарському процесі та її процесуального оформлення (реалізації). Відмежування мирової угоди від відмови від позову або визнання позову. Поняття та значення медіації при вирішенні господарських спорів. Види медіації.

Тема 10.
Вирішення господарських спорів третейськими судами та Міжнародним комерційним арбітражем. Оскарження рішень третейських судів та їх примусове виконання

Поняття та правові засади діяльності третейських судів, їх види. Компетенція третейських судів щодо вирішення господарських спорів. Договірне застереження щодо арбітражного (третейського) розгляду справи. Переваги арбітражного (третейського) розгляду господарського спору. Міжнародний комерційний арбітражний суд та Міжнародна морська арбітражна комісія при ТПП України. Міжнародна правова регламентація діяльності МКА.

Рішення третейського суду та його правові наслідки. Порядок видачі виконавчого документа на виконання рішення третейського суду. Оскарження та скасування рішення третейського суду.

МОДУЛЬ ІІ. СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3

Тема 11. Позов у господарському процесі. Пред'явлення позову та порушення справи у господарському процесі

Позов в господарському процесі, умови та підстави його пред'явлення. Право на позов у матеріальному та процесуальному значенні. Поняття і елементи позову. Способи захисту господарських прав, що можуть бути покладені в основу позовних вимог. Форма та зміст позовної заяви, порядок її подання до господарського суду. Розрахунок ціни позову. Додатки до позову. Об'єднання позовних вимог. Співвідношення позовної заяви із іншими письмовими заявами учасників справи, що можуть бути подані до господарського суду. Зустрічний позов: поняття, зміст та порядок подання.

Правові підстави та наслідки залишення господарським судом позовної заяви без руху і повернення позовної заяви. Правові підстави та наслідки відмови господарського суду у відкритті судового провадження. Порядок відкриття господарським судом провадження у справі. Підготовче провадження у господарському процесі.

Тема 12. Розгляд господарських справ у суді першої інстанції

Сутність та значення розгляду господарських справ по суті. Порядок відкриття та ведення судового засідання. Участь у судовому засіданні в режимі відео-конференції. Відкладення судового розгляду, перерва у судовому засіданні. Розгляд судом заяв про відмову від позову, визнання позову, укладення мирової угоди. Зупинення провадження у справі та його поновлення. Залишення позову без розгляду та закриття провадження у справі як форми закінчення судового процесу без прийняття рішення. Судові дебати. Порядок ухвалення, форма та зміст судового рішення. Проголошення та вручення рішення суду. Постановлення ухвал господарським судом, їх форма та зміст. Додаткове рішення, окрема ухвала суду. Роз'яснення судового рішення господарським судом. Особливості розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження. Підстави, сутність та порядок здійснення наказного провадження господарським судом.

Тема 13. Особливості провадження у справах про банкрутство

Підстави порушення справи про банкрутство. Учасники провадження у справах про банкрутство та їх повноваження. Строки провадження у справах про банкрутство. Заява про порушення справи про банкрутство, її зміст та порядок подання. Порядок порушення провадження у справах про банкрутство. Судові процедури, які застосовуються до боржника у провадженні про банкрутство. Розпорядча процедура у провадженні про банкрутство. Санація боржника та мирова угода у провадженні про банкрутство. Поняття та порядок проведення ліквідаційної процедури. Особливості банкрутства окремих видів суб'єктів господарювання. Судові акти, що приймаються під час розгляду справи про банкрутство, та порядок їх оскарження.

Тема 14. Перегляд судових рішень в апеляційному порядку

Сутність та значення апеляційного перегляду судових актів у господарському процесі. Право та строк на апеляційне оскарження. Порядок подання апеляційної скарги та її зміст. Відзив на апеляційну скаргу,

приєднання до апеляційної скарги, її доповнення, зміна, відкликання або відмова від неї. Відкриття апеляційного провадження. Підстави залишення апеляційної скарги без руху, її повернення, відмови у відкритті апеляційного провадження. Порядок та строки розгляду апеляційної скарги.

Повноваження суду апеляційної інстанції. Підстави для скасування або зміни рішення суду першої інстанції. Апеляційне оскарження ухвал суду першої інстанції. Підстави для скасування ухвали суду, що перешкоджає подальшому провадженню у справі. Порядок ухвалення судових рішень судом апеляційної інстанції. Зміст постанови суду апеляційної інстанції.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 4

Тема 15. Перегляд судових рішень у касаційному порядку

Сутність та значення касаційного перегляду судових актів у господарському процесі. Право та строк на касаційне оскарження. Порядок подання касаційної скарги та її зміст. Відзив на касаційну скаргу, приєднання до касаційної скарги, її доповнення, зміна, відкликання або відмова від неї. Відкриття касаційного провадження. Підстави залишення касаційної скарги без руху, її повернення, відмови у відкритті касаційного провадження. Закриття касаційного провадження. Порядок та строки розгляду касаційної скарги. Передача справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду. Повноваження суду касаційної інстанції. Касаційне оскарження ухвал господарських судів. Порядок ухвалення судових рішень судом касаційної інстанції. Зміст постанови суду касаційної інстанції.

Тема 16. Перегляд рішення, ухвали, постанови господарського суду за нововиявленими або виключними обставинами. Відновлення господарським судом втраченого судового провадження

Поняття нововиявлених обставин, їх відмежування від нових обставин. Поняття виключних обставин. Підстави перегляду судового рішення за ново виявленими або виключними обставинами. Право на

подання заяви про перегляд судового рішення за ново виявленими або виключними обставинами. Порядок подання, строк, форма і зміст заяви. Особливості процедури та наслідки перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок подання, форма і зміст заяви про відновлення втраченого судового провадження Розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження та його наслідки.

Тема 17. Провадження у справах за участю іноземних осіб

Процесуальні права та обов'язки іноземних осіб в господарському процесі України. Умови і порядок звернення іноземних осіб до господарських судів України. Підсудність господарським судам України справ за участю іноземних осіб та особливості розгляду цих справ. Порядок звернення господарських судів України із судовими дорученнями до іноземних судів або інших компетентних органів іноземної держави. Види судових доручень. Виконання судових доручень господарськими судами та іншими компетентними органами України.

Тема 18. Виконання рішення, ухвали, постанови господарського суду

Загальна характеристика та правова природа інституту виконання рішень господарських судів. Учасники виконавчого провадження, їх процесуальний статус. Звернення судових рішень до виконання. Види виконавчих документів в господарському процесі. Заходи (способи) примусового виконання рішень господарських судів. Відстрочення або розстрочення виконання судового рішення, зміна способу та порядку його виконання. Зупинення виконання судового рішення. Закінчення та відновлення виконавчого провадження. Поворот виконання рішення господарського суду. Судовий контроль за виконанням рішень суду. Підстави, способи та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної виконавчої служби, приватного виконавця в господарському суді.

ОСНОВНА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Обов'язковою умовою успішного засвоєння змісту основних інститутів господарського процесуального права є вивчення нормативно-правових актів та судової практики, перелік яких подано нижче. Останні доцільно використовувати при підготовці до кожного семінарського заняття.

У розділі «Загальна література» містяться підручники, навчальні посібники, наукові коментарі тощо, відповідні розділи (теми) яких висвітлюють певні питання (теми) дисципліни, що вивчається.

Разом з тим, для повного оволодіння теоретичним матеріалом з відповідної теми та ознайомлення з практикою необхідно також опрацювати додатково нормативно-правові акти, судову практику та спеціальну літературу, що наводяться після кожного семінарського заняття.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень в редакції від 07.07.2006. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_070
3. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах: Гаазька конференція від 15.11.1965 р. // URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. // Офіційний вісник України. 1998. № 13. 2006. № 32. Ст. 270.
5. Про ратифікацію Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності: Постанова Верховної Ради України від 19 грудня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 9. Ст. 66.
6. Угода про міжнародне залізничне вантажне сполучення від 01.11.1951 в ред. 01.07.2011 р. // URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_011.

7. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18-22. Ст. 144.
8. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України у редакції від 03 жовтня 2017 р. № 2147-VIII// Відомості Верховної Ради України. 2017. № 48. Ст. 436.
9. Кодекс торговельного мореплавства України : Закон України від 23.05.1995 р. № 176/95-ВР // Відомості Верховної Ради України, 1995, №№ 47, 48, 49, 50, 51, 52, ст. 349.
10. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII // ВВР України. 2019. № 19. Ст. 74.
11. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17
12. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 30. Ст. 542.
13. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV // Відомості Верховної Ради України. 2006. № 30. Ст. 260.
14. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII // Відомості Верховної Ради, 2017, № 45, ст.400.
15. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV // Відомості Верховної Ради України, 2003, № 36, ст. 275.
16. Про міжнародне приватне право: Закон України в редакції від 22.08.2018. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.
17. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 № 4002-XII/ URL : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=4002-12
18. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII // Відомості Верховної Ради України. 2015, № 2-3, ст.12.
19. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 р. // Голос України від 03.08.2011. № 142.
20. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 28, ст. 232.

21. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.
22. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 № 1701-IV. URL : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1701-15
23. Про ліквідацію апеляційних господарських судів та утворення апеляційних господарських судів в апеляційних округах: Указ Президента України від 29.12.2017 р. № 454/2017. URL : // URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/454/2017
24. Правила заявлення та розгляду претензій (статті 130-137 Статуту), затверджені Наказом Міністерства транспорту України від 28.05.2002 № 334 // Офіційний вісник України від 26.07.2002 р. № 28, стор. 206, стаття 1345.
25. Про організацію діяльності прокурорів щодо представництва інтересів держави в суді та при виконанні судових рішень : Наказ Генеральної прокуратури України від 21.09.2018 р. № 186
26. Про затвердження Інструкції з діловодства в місцевих та апеляційних судах України : Наказ Державної судової адміністрації України від 20 серпня 2019 року № 814. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/sa19118
27. Про затвердження Концепції Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи : Наказ Державної судової адміністрації України від 13.04.2018 р. № 168. URL : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0168750-18
28. Про затвердження Положення про автоматизовану систему з відбору кандидатів на призначення арбітражного керуючого у справах про банкрутство : Постанова Пленуму ВГСУ від 16.01.13 р. № 1.
29. Про затвердження Положення про порядок офіційного оприлюднення відомостей про справу про банкрутство : Постанова пленуму ВГСУ від 17.12.2013 р. № 16.
30. Про затвердження Положення про порядок проведення санації до порушення провадження у справі про банкрутство : Постанова пленуму ВГСУ від 17.12.2013 р. № 15.
31. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю «торговий Дім «Кампус Коттон клаб» щодо офіційного тлумачення положення

частини другої статті 124 Конституції України (справа про досудове врегулювання спорів) від 09.07.2002 р. № 1-2/2002 // URL. http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-02

32. Рішення Конституційного Суду України від 10.01.2008 р. № 1-рп/2008 (справа про завдання третейського суду). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-08.
33. Рішення Конституційного суду України від 22.04.2008 р. № 8-рп/2008 (справа про мову судочинства). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-08.
34. Рішення Конституційного суду України від 30.09.2009 р. № 23-рп/2009 (справа про право на правову допомогу). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-09.
35. Рішення Конституційного суду України від 12.07.2011 р. № 9-рп/2011 (щодо принципу інстанційності в системі судів загальної юрисдикції). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ v009p710-11.
36. Рішення Конституційного суду України від 12.06.2013 р. № 4-рп/2013 у справі щодо офіційного тлумачення положень частини п'ятої статті 127 Конституції України у системному зв'язку з частиною третьою цієї статті, статті 65 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (про вимоги до суддів). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-13.
37. Рішення Конституційного суду України від 11.07.2013 р. № 6-рп/2013 у справі щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 59 Конституції України, частини першої статті 44 Господарського процесуального кодексу України (справа про відшкодування витрат на юридичні послуги у господарському судочинстві). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/ show/v006p710-13.

Судова практика[1]:

38. Постанови Пленуму Верховного суду в господарському судочинстві : / упоряд. Р. В. Вереша. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ : Прав. єдність, 2019. 406 с.
39. Правові висновки Верховного Суду в господарському судочинстві

1 Звернути увагу, що усі узагальнення Вищого господарського суду України з питань законодавства слід розглядати з урахуванням нової редакції Господарського процесуального кодексу України. Узагальнення Вищого господарського суду України див. на офіційному веб-сайті суду: http://www.arbitr.gov.ua.

після реформи правосуддя : [збірник] / упоряд.: А. В. Андрєєв, Н. О. Бабич [та ін.]. .Київ : Центр учбової літ., 2019. - 548 с.

40. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин : Постанова пленуму Вищого господарського суду України[2] від 17 травня 2011 р. № 6.

41. Про деякі питання практики застосування конкурентного законодавства: Постанова пленуму ВГСУ від 26 грудня 2011р. №15.

42. Про деякі питання практики застосування законодавства про державний матеріальний резерв : Постанова пленуму ВГСУ від 17 жовтня 2012 р. № 11.

43. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності : Постанова пленуму ВГСУ від 17 жовтня 2012 р. № 12.

44. Про деякі питання практики застосування позовної давності у вирішенні господарських спорів : Постанова пленуму ВГСУ від 29 травня 2013 р. № 10.

45. Про деякі питання визнання правочинів (господарських договорів) недійсними : Постанова пленуму ВГСУ від 29 травня 2013 р. № 11.

46. Про деякі питання практики застосування законодавства про оренду (найм) майна : Постанова пленуму ВГСУ від 29 травня 2013 р. № 12.

47. Про деякі питання практики застосування законодавства про відповідальність за порушення грошових зобов'язань : Постанова пленуму ВГСУ від 17 грудня 2013 р. № 14.

48. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з кредитних договорів : Постанова пленуму ВГСУ від 24 листопада 2014 р. № 1.

49. Про узагальнення судової практики вирішення спорів, що виникають у сфері надання послуг з електропостачання : Постанова пленуму ВГСУ від 16 грудня 2015 р. № 3.

50. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин : Постанова пленуму ВГСУ від 25 лютого 2016 р. № 4.

51. Про Перелік питань, порушуваних господарськими судами протя-

2 Надалі по тексту використовується скорочення ВГСУ – Вищий господарський суд України.

гом 2002-2009 років щодо застосування деяких норм процесуального права, на які Вищим господарським судом України надано відповіді в інформаційних листах : Інформаційний лист ВГСУ від 25.03.2009 р. № 01-08/183.

52. Про деякі питання реорганізації банків та розгляду справ у спорах, що виникають у виконанні господарських договорів : Інформаційний лист ВГСУ від 13.05.2013 р. № 01-06/796/2013.

53. Про деякі питання співвідношення правових позицій, викладених в Інформаційних листах Вищого арбітражного суду України та Вищого господарського суду України і в постановах пленуму Вищого господарського суду України: Інформаційний лист ВГСУ від 10.10.2013 р. № 01-06/1473/2013.

54. Про практику застосування ВГСУ у розгляді справ окремих норм матеріального права : Інформаційний лист ВГСУ від 21.11.2011 р. № 01-06/1624/2011.

55. Про практику застосування ВГСУ у розгляді справ окремих норм процесуального права : Інформаційний лист ВГСУ від 21.11.2011 р. № 01-06/1623/2011.

Основна спеціальна література

1. Абрамов Н.А. Обновленный хозяйственный процесс Украины : учеб. пособие (курс лекций) / Н.А. Абрамов ; ред.: Е.В. Додин, О.П. Подцерковный. 3-е изд., обновл. и доп. Х. : Бурун кн., 2012. 192 с.
2. Беляневич В.Е. Господарський процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент. : Із змін. і доп. станом на 1 липня 2011 р. 3-тє вид., переробл. і доповн. К. : Юстініан, 2011. 1160 с.
3. Блажівська Н.Є. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини. Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського. Серія: юридичні науки. 2018. Том 29 (68). №2. С. 131-136. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/2_2018/ 25.pdf.
4. Васильєв С. В. Судочинство в господарських судах: підручник. Х.: Еспада, 2013. 320 с.
5. Горевий В.І. Господарський процес. Практикум : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Суми : Університетська книга, 2010. 283 с.
6. Господарський процесуальний кодекс України : наук.-практ. коментар / за заг. ред. М. М. Ясинка. Київ : Прав. єдність, 2019. 498 с.

7. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
8. Господарське процесуальне право України : підручник / За ред. В.Д. Чернадчука. Суми: Унів. кн., 2009. 378 с.
9. Господарське процесуальне право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / заг. ред. В. Л. Костюк. К. : Ін Юре, 2009. 23 с.
10. Господарський процес: підручник. / Світличний О. П. Вид. 2, перероб. і доп. К.: НУБіП України, 2018. 342 с.
11. Господарський процес України : навч.-практ. посіб. / Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», Юрид. ф-т, Ф-т європ. права та правознавства ; [упоряд.: Бєлов Д. М. та ін.]. Ужгород : Гельветика, 2014. 335 с.
12. Захист у господарському процесі : практ. посіб. / упоряд. Ю. І. Руснак. К. : Центр учбов. л-ри, 2013. 329 с.
13. Зразки документів у господарському процесі : станом на 2 квіт. 2012 р. / за заг. ред. Деледивки С.Г. К. : Центр учбової літератури, 2012. 703 с.
14. Зразки процесуальних документів в господарському та адміністративному судочинстві : навч. посібник / В. Я. Бойко. Київ : Дакор, 2018. 256 с.
15. Коваленко Т.С. Господарське процесуальне право України : навч. посіб. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. 229 с.
16. Коваленко Т.С. Господарське процесуальне право України : практикум. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. 158 с.
17. Лютіков П.С. Господарський процес : навч. посіб.. Запоріжжя : Запоріз. нац. ун-т, 2012. 290 с.
18. Науково-практичний коментар Господарського процесуального кодексу України / За ред. О.І. Харитонової. 2-ге вид., переробл. та доповн. К.: Істина, 2010. 344с.
19. Науково-практичний коментар Господарського процесуального кодексу України / за ред. С.О. Короєда. К.: Професіонал, 2019. 400 с.
20. Ніколенко Л.М. Господарське процесуальне право України : підручник : рекомендовано МОН України. Одеса : Фенікс, 2011. 512 с.
21. Побирченко И.Г. Разрешение хозяйственных споров и защита хозяйственных прав // Хозяйственное процессуальное законодательство. К., 1976. С. 3-45.

22. Подцерковний О. П. Досвід спеціалізації господарської (комерційної) юрисдикції в Україні та західних країнах / О. П. Подцерконий // Вісник Національної академії правових наук України. – 2018. – Т. 25. – №1. – С. 146–161.
23. Подцерковний О.П. До проблеми примирення сторін у господарському процесі // Українське комерційне право. 2011. – № 11. – С. 20-26..
24. Подцерковний О. Щодо нагальних проблем реалізації конституційно-правової реформи у частині правосуддя // Юридичний вісник. – 2016. – № 2. –С. 15-20.
25. Подцерковний О.П. Потреба в адаптації та наближенні до практики новел проекту Господарського процесуального кодексу України // Право України. 2017. № 9. С. 35-44.
26. Подцерковний О.П. Підстави банкрутства як показник балансу інтересів держави та суспільства, дії принципу верховенства права /// Санація та банкрутство. – 2014. – № 3/4. – С.235-239.
27. Подцерковный О.П. Соотношение процедуры рассмотрения споров в международном арбитраже, национальных третейских и государственных судах // Розгляд зовнішньоекономічних спорів в комерційних арбітражах і морських арбітражних комісіях : зб. наук. праць / За ред. О.П. Подцерковного; НУ «ОЮА» Південний регіональний центр НАПрН України. – Одеса: Фенікс, 2012. – С. 25-39.
28. Подцерковний О.П. Щодо інтерпретаційного запобігання зловживанню правами у господарському процесі (на прикладі непідсудності спорів за третейською/арбітражною угодою) // Часопис цивілістики. – 2017. – № 27. – С. 167-172
29. Притика Д.М. Правові засади організації і діяльності органів господарської юрисдикції та шляхи їх удосконалення. К.: „Ін Юре”, 2003. 328 с.
30. Рєзнікова В.В. Господарсько-процесуальне право України. Хмельницький: Вид-во ХУУП, 2011. 225 с.
31. Степанова Т.В. Хозяйственное процессуальное право в схемах : учеб. пособие. - Одесса : «Фенікс», 2016. 210 с.
32. Чундак-Дев’ян М. В. Господарський процес та зразки господарських процесуальних документів. Ужгород, 2013. 547 с.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1.
Історико-правові передумови відокремлення господарського судочинства

Питання до теми

1. Виникнення комерційних (торгових) судів у взаємозв'язку із розвитком комерційних (торговельних) відносин та торгового (комерційного) права.
2. Історія становлення господарських судів та господарського судочинства в Україні. Одеський комерційний суд.
3. Досвід запровадження спеціальних судів для розгляду господарських спорів в інших країнах.
4. Система, склад та структура господарських судів, їх місце в судовій системі України.
5. Завдання та функції господарських судів України.
6. Право на звернення у господарський суд: особливі суб'єкти, підстави та наслідки.

Методичні вказівки

Виникнення і розвиток органів, що вирішують господарські, комерційні спори має давню історію і обумовлено запровадженням особливого порядку (процесуальної форми) їх розгляду торговими, морськими, ярмарковими, консульськими судами Європи, згодом - комерційними судами Російської імперії, арбітражними комісіями та органами державного арбітражу СРСР, арбітражними судами України.

Слід мати на увазі, що їх створення обґрунтовується необхідністю встановлення пристосованих до оперативних потреб господарсько-торговельного обігу ефективних процедур розв'язання економіко-правових конфліктів. А поштовхом до розвитку відповідних інституцій слід вважати ускладнення торгового обігу, який створив з часом свою особливу сферу, з абсолютно своєрідним світом інтересів і відносин сторін - учасників торгу, що суворо відрізнялись від відносин та інтересів загальногромадянських. Для врегулювання цих відносин виникли особливі норми і створені спеціальні судові установи. Подальша активізація підприємницької діяльності недержавного сектору економіки, а

також необхідність захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання публічного сектору економіки в умовах реформування та ринкових перетворень лише підтвердила актуальність існування господарських (арбітражних) судів.

Поширеність системи спеціалізованого судочинства у справах економічного характеру в світі обумовлюється потребами розвитку економіки та окремою увагою держав до стимулювання оперативного та фахового вирішення певних категорій спорів (економічне правосуддя, яке може ґрунтуватися на спеціальній судовій компетенції щодо загалом господарських спорів або стосуватися однієї чи кількох категорій економічних справ). Існування та розвиток бізнесових та комерційних судів є доцільним, а їх рішення є більш якісними у порівнянні зі звичайними.

Досвід функціонування спеціалізованих комерційних судів Європи та господарських судів України засвідчує, що їх існування повністю відповідає європейському досвіду розбудови судових органів. Усунення спеціалізації з розгляду господарських справ в Україні не відповідає європейським стандартам у судочинстві, несе загрозу депрофесіоналізації судової діяльності та дестабілізації юридичної практики у сфері економіки

Сучасна система вітчизняних господарських судів відповідає загальним принципам побудови системи судоустрою України та складається з місцевих (окружних) господарських судів, апеляційних судів, що утворюються в апеляційних округах, та Верховного Суду, у складі якого діють Касаційний господарський суд та Велика Палата. Система господарських судів покликана виконувати ряд специфічних функцій і завдань, основними серед яких є захист прав та законних інтересів учасників господарських правовідносин та сприяння зміцненню законності у сфері господарських відносин.

Слід мати на увазі, що реалізація права на звернення до господарського суду пов'язується із наявністю суб'єктивних (належний склад осіб, передбачений ч. 2 ст. 4 ГПК України, наявність юридичного інтересу (зацікавленості) у розгляді справи) та об'єктивних (приналежність справи до юрисдикції господарських судів, наявність спору про право - для справ позовного провадження, позовної заяви (заяви)) передумов. Крім того, мають бути відсутні ряд інших обставин, що перешкоджають

зверненню до господарського суду, як от: рішення господарського суду, третейського суду чи арбітражу з того ж предмету та підстав позову, затвердженої мирової угоди в цій справі та ін.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Порівняйте структуру місцевих та апеляційних судів. Чи відрізняється вона від структури Верховного Суду?

Завдання 2. Порівняйте систему господарських судів України з системою спеціальних судів для розгляду господарських спорів в європейських країнах та США.

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.
2. Про ліквідацію апеляційних господарських судів та утворення апеляційних господарських судів в апеляційних округах: Указ Президента України від 29.12.2017 р. № 454/2017. URL : // URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/454/2017
3. Про затвердження Інструкції з діловодства в місцевих та апеляційних судах України : Наказ Державної судової адміністрації України від 20 серпня 2019 року № 814. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/sa19118
4. Про затвердження Концепції Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи : Наказ Державної судової адміністрації України від 13.04.2018 р. № 168. URL : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0168750-18
5. Рішення Конституційного суду України від 12 липня 2011 року № 9-рп/2011(щодо принципу інстанційності в системі судів загальної юрисдикції). URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-11
6. Рішенні Конституційного Суду України (справа про охоронюваний законом інтерес) від 1 грудня 2004 р. N 18-рп/2004. URL: https://

zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-04

7. Рішення Конституційного суду України від 11.03.2010 р. № 8-рп/2010 у справі щодо офіційного тлумачення термінів «найвищий судовий орган», «вищий судовий орган», «касаційне оскарження», які містяться у статтях 125, 129 Конституції України. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-10
8. Рішення Конституційного суду України від 22.04.2008 р. № 8-рп/2008 (справа про мову судочинства). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-08.
9. Рішення Конституційного суду України від 12.06.2013 р. № 4-рп/2013 у справі щодо офіційного тлумачення положень частини п'ятої статті 127 Конституції України у системному зв'язку з частиною третьою цієї статті, статті 65 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (про вимоги до суддів). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-13

Спеціальна література:

1. Беляневич О.А. Про уніфікацію і спеціалізацію процесуального права // Університетські наукові записки. 2012. № 1. С. 95-105.
2. Будурова Г. М. Засоби не виправдовують мету. Що привнесе в господарський процес новий ГПК: думки науковців та практиків // Закон і бізнес. 2016. № 17. URL: http://zib.com.ua/ua/print/123269-
3. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
4. Гурвич М. А. Право на иск / М: Изд-во Академии наук СССР, 1949. 215 с.
5. Два века истории хозяйственного правосудия Украины / В.С. Балух; [научн. ред.: проф. П.П. Музыченко, А.А. Сурилов]. Одесса: Астропринт, 2008. 416 с.
6. Демченко С. Ф. Теоретико-методологчні засади ефективності господарського судочинства : монографія / К. : Преса України, 2009. 472 с.
7. Згама А.О. Щодо оптимізації процесуальних форм у господарському процесі: наказне провадження та спрощене позовне провадження // 25 років господарській юрисдикції в Україні: досвід та перспективи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції,

0 травня 2016 р., м. Харків. Х.: «Право», 2016 р. С. 52-55.

8. Побірченко І.Г. Розвиток радянського арбітражу // Проблеми правознавства. 1969. Вип. 12. С. 129-135.
9. Подцерковний О. П. Досвід спеціалізації господарської (комерційної) юрисдикції в Україні та західних країнах // Вісник Національної академії правових наук України. 2018. Т. 25, № 1. С. 146-161.
10. Притика Д. Захист економічних прав та інтересів суб`єктів господарської діяльності та держави - функція господарських судів України // Право України. 2003. № 5. С.8-15.
11. Притика Д. М. Арбітражний суд: проблеми організації та діяльності. К., 2000. С. 18-39.
12. Притика Д. Місце і роль господарських судів у судовій системі України // Вісник Академії правових наук України. 2003. № 2. С.455-467.
13. Притика Д. Організаційно-правові засади становлення і діяльності господарських судів України: автореф. дис... д-ра юрид. наук.: 12.00.10/ Х., 2003. 36 с.
14. Сергеева И.В. Арбитражный суд. СПб.: Питер, 2005. 368 с.
15. Хамник М.М. Державний арбітраж: особливий орган державної чи судової влади в СРСР? Проблеми правового статусу // Вісник господарського судочинства. 2007. № 4. С.125.
16. Хамник М.М. Формування і розвиток господарських судів в Україні (історико-правовий аспект): автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / К., 2009. 16 с.
17. Шицький І. Деякі питання визначення принципів побудови і функціонування місцевих господарських судів України // Право України. 2005.№ 1. С.10-16.
18. Шицький І. Правосуб'єктність місцевого господарчого суду як органу судової влади // Вісник господарського судочинства. 2005. № 2. С.145-150.

Тема 2.
Поняття та система господарського процесуального права

Питання до теми:

1. Поняття господарського процесуального права та господарського процесу. Поняття та види господарсько-процесуальних відносин.
2. Предмет, метод господарського процесуального права та інші системоутворюючі елементи.
3. Основні засади (принципи) господарського судочинства.
4. Форми та стадії господарського процесу.
5. Джерела господарського процесуального права. Аналогія права та аналогія закону у господарському процесі.
6. Загальна характеристика Господарського процесуального кодексу України. Дія господарсько-правових норм у часі та просторі.
7. Зв'язок господарського процесуального права з іншими галузями права України.
8. Господарське процесуальне право як наука і навчальна дисципліна.

Методичні вказівки

При визначенні поняття господарського процесу слід виходити з широкого підходу до визначення юридичного процесу, що не зводиться власне до судового провадження, а може існувати у попередній досудовій стадії, бути спрямованим на подальший судовий розгляд справ, але не бути ототожненим із ним. У такому контексті в рамках господарського процесу допустимим є розгляд питань досудового (претензійного) порядку розгляду спорів, вирішення господарських справ третейськими судами та комерційними арбітражами, застосування медіації для вирішення господарських конфліктів, власне, розгляду справ господарськими судами, оскарження та виконання рішень господарських судів.

У свою чергу, господарське процесуальне право слід розглядати як систему правових норм, які регулюють діяльність господарського суду та інших уповноважених та зацікавлених осіб, пов'язану із вирішенням справ, віднесених до юрисдикції господарських судів.

При вивченні питання щодо принципів господарського процесу слід виходити з положень ст. 2 ГПК України, яка основними засадами господарського судочинства визначає: верховенство права; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; гласність і від-

критість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; змагальність сторін; диспозитивність; пропорційність; обов'язковість судового рішення; забезпечення права на апеляційний перегляд справи; забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у визначених законом випадках; розумність строків розгляду справи судом; неприпустимість зловживання процесуальними правами; відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення. Разом з тим, наведений перелік є невичерпним та не фіксує один з основних принципів господарського процесу – принцип арбітрування.

Слід зауважити, що нова редакція ГПК України доповнила перелік існуючих господарських процесуальних форм – позовної та у справах про банкрутство - новими провадженнями – наказним та спрощеним позовним, що має бути враховано при вивченні питання про форми та стадії господарського процесу.

При аналізі джерел господарського процесуального права слід зважати на їх різноманітність. До них необхідно відносити: акти законодавства, міжнародні договори України, процесуальні звичаї, судову та арбітражну практику; доктрину. Окрему увагу слід приділити вивченню ГПК України як основного кодифікованого акту, що визначає юрисдикцію та повноваження господарських судів, встановлює порядок здійснення судочинства у господарських судах. ГПК України зазнав істотного оновлення у 2017 році у рамках чергового етапу судової реформи та у зв'язку із уніфікацією судових процесів. Важливу роль при здійсненні судочинства відіграє судова практика та окремі судові рішення, що де-факто набувають ознак судових прецедентів.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Наведіть приклади застосування аналогії права та аналогії закону у господарському процесі.

Завдання 2. Порівняйте наказне провадження в господарському та цивільному процесах.

Завдання 3. Встановіть ознаки судового прецеденту як джерела права в англосаксонській системі права. Порівняйте із рішеннями ЕСПЛ, Конституційного Суду України та постановами Верховного Суду у господарських справах.

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII // ВВР України. 2019. № 19. Ст. 74.
2. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 № 1701-IV. URL : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1701-15
3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.

Спеціальна література:

4. Беляневич В.Е. Господарський процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент. : Із змін. і доп. станом на 1 липня 2011 р. 3-тє вид., переробл. і доповн. К. : Юстініан, 2011. 1160 с.
5. Блажівська Н.Є. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини. Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського. Серія: юридичні науки. 2018. Том 29 (68). № 2. С. 131-136. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/2_2018/ 25.pdf.
6. Бринцев О. В. Про особливості запровадження принципу формальної істини у вітчизняному господарському процесі. URL: https://hr.arbitr.gov.ua/sud5023/publication/88523/
7. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
8. Дем'як В.М. Принципи господарського процесу та їх класифікація // Закон і бізнес. URL : https://zib.com.ua/ua/print/102656-principi_gospodarskogo_procesu_ta_ih_klasifikaciya.html
9. Зуєва Л. Принципи господарського процесу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 / Л.Є. Зуєва. О., 2012. 18 с.
10. Подцерковний О. Питання оновлення правовідносин правосуддя в контексті Конституційної реформи // Юридичний вісник. – 2015. – № 2. – С. 23-27.
11. Науково-практичний коментар Господарського процесуального кодексу України / за ред. С.О. Короєда. К.: Професіонал, 2019. 400 с.
12. Степанова Т.В. «Неписані» принципи господарського процесуального права // Правова держава. 2012. № 15.С. 107-112.

13. Таликін Є.А. Теоретико-правові проблеми господарської процесуальної форми : монографія / Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. 419 с.
14. Уніфікація і диференціація процедур цивільного, господарського та адміністративного судочинства: монографія / за заг. ред. В. І. Бобрика. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2014. 202 с.
15. Шум М. Щодо принципу змагальності сторін у господарському судочинстві // URL : https://vl.arbitr.gov.ua/sud5004/pres-centr/publications/754861

Тема 3.
Юрисдикція господарських судів

Питання до теми:

1. Поняття та правові засади юрисдикції господарських судів. Співвідношення понять «компетенція господарського суду», «господарська юрисдикція», «господарські справи», «господарські спори».
2. Види юрисдикції господарських судів: загальна характеристика, критерії розмежування.
3. Відмежування юрисдикції господарських судів від юрисдикції цивільних та адміністративних судів.
4. Поняття та види територіальної юрисдикції (підсудності) господарських судів.
5. Порядок передачі справ з одного господарського суду до іншого.

Методичні вказівки

Вивчення даної теми слід почати з питання визначення таких правових категорій як господарська справа та господарський спір. Студентами має бути враховано, що категорія господарської справи є ключовою для розуміння процесуальної форми судочинства, а саме поняття господарської справи є комплексним. Розмежування господарських спорів за категоріями та видами має важливе значення для правильного визначення підсудності справи, розміру судового збору, надання належних доказів,

здійснення різних процесуальних дій.

Студентам варто пам'ятати, що згідно з ГПК України захисту в господарському суді підлягає не лише порушені, оспорювані та невизнані суб'єктивні права, а й законні інтереси.

Необхідно запам'ятати, що при визначенні категорій справ, віднесених до юрисдикції господарських судів, слід враховувати три основні критерії юрисдикції (підвідомчості), які усталені процесуальною доктриною та практикою: об'єктивний (визначає характер спірних правовідносин); суб'єктний (визначає коло суб'єктів, які мають право на захист своїх прав та законних інтересів в порядку господарського судочинства); предметний (визначає категорії справ, які підвідомчі господарським судам, визначені ст. 12 ГПК України). Застосування цих критеріїв до аналізованої справи дає можливість розмежувати юрисдикцію господарських, адміністративних та загальних судів.

Крім того доцільно з'ясувати, у яких випадках до господарського суду за захистом своїх прав та охоронюваних законом інтересів можуть звертатися фізичні особи-негосподарюючі суб'єкти, а також державні органи й органи місцевого самоврядування.

Значення інституту підсудності (територіальної юрисдикції) в господарському процесі, насамперед, полягає у розмежуванні розгляду справ, віднесених до юрисдикції господарських судів, між ланками системи господарських судів. Тому вивчення цього питання представляється доцільним почати з визначення поняття підсудності та характеристики її видів. Потім слід з'ясувати правила предметної (родової), територіальної, в т.ч. альтернативної, виключної підсудності та підсудності за зв'язком справ.

Окремого розгляду студентами потребує порядок передання справи щодо підсудності з одного господарського суду до іншого.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Задача 1. Товариство з додатковою відповідальністю «Прометей» звернулося до господарського суду м. Києва з позовною заявою, в якій просить суд спростувати відомості, що не відповідають дійсності і ганьблять ділову репутацію товариства, та були поширені у газеті «Юридичний вісник» в № 1 за 2018 р.

Чи відносяться спори щодо захисту ділової репутації до юрис-

дикції господарських судів? Якими мають бути дії суду у вказаній ситуації?

Задача 2. Учасник господарського товариства «Патріот» звернувся до господарського суду із позовом до самого товариства про визнання недійсними векселів, виданих директором господарського товариства, та зобов'язань за цими векселями. Позивач свою позицію аргументував тим, що згідно із статутом господарського товариства прийняття рішення про випуск цінних паперів віднесено до виключної компетенції загальних зборів, а дії директора господарського товариства з видачі векселів порушують корпоративні права позивача.

Місцевий господарський суд відмовив в прийнятті позовної заяви, посилаючись на п. 1 ч. 1 ст. 175 ГПК України.

Чи відноситься така справа до юрисдикції господарського суду? Чи є законними у даному випадку дії місцевого господарського суду? Аргументуйте свою відповідь.

Задача 3. Громадянин Остапчук І.В. звернувся до господарського суду з позовом до ТОВ «Альбатрос» та страхового приватного акціонерного товариства «Гарант» про визнання неправомірними дій відповідачів щодо укладення договору страхування орендованого майна. Позовні вимоги обґрунтовувалися тим, що зазначені договори укладено з порушенням вимог закону, у зв'язку із чим порушено корпоративні права позивача як учасника товариства з обмеженою відповідальністю.

Місцевий господарський суд відмовив у прийнятті позовної заяви, посилаючись на п. 1 ч. 1 ст. 175 ГПК України (заява не підлягає розгляду за правилами господарського судочинства).

Чи є правомірним рішення господарського суду? Аргументуйте свою відповідь.

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Про ратифікацію Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності: Постанова Верховної Ради України від 19 грудня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 9. Ст. 66.

2. Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам : Постанова пленуму ВГСУ від 24.10.2011 р. № 10.
3. Про деякі питання практики визначення підсудності справ та передачі справ з одного господарського суду до іншого : Інформаційний лист ВГСУ від 26.03.2002 р. № 01-8/350.
4. Про деякі питання, пов'язані із розмежуванням компетенції господарських і адміністративних судів : Інформаційний лист ВГСУ від 07.02.2006 р. № 01-8/301.
5. Про практику Верховного Суду України щодо застосування норм законодавства про підвідомчість справ господарським судам : Інформаційний лист ВГСУ від 26.03.2004 р. № 01-8/534.
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 02.10.2018р. у справі № 910/1733/18
7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 21.02.2018 р. у справі № 125/703/16-ц
8. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 17 липня 2018 року у справі № 909/1012/17
9. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 24 квітня 2019 року у справі №820/2953/18
10. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 05 червня 2019 року у справі № 908/1568/18

Спеціальна література:

11. Бобкова А., Новошицька В. Юрисдикція господарських судів // Право України. 2017. Вип. 9. С. 83-93.
12. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
13. Демченко С.Ф. Паралелі і меридіани господарських та адміністративних судів // Вісник господарського судочинства. 2009. № 6. С. 73-80.
14. Згама А.О. До проблеми уніфікованого поняття юрисдикції у господарському процесуальному законі // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 19 травня 2017 р. С. 717-719.
15. Монаєнко А. На стику юрисдикцій // URL : http://yur-gazeta.com/

publications/practice/sudova-praktika/na-stiku-yurisdikciy.html

16. Нікульников Д. Проблема підвідомчості справ за участі органів Антимонопольного комітету України // Юридичний радник. 2007. № 6. С. 60-62.
17. Осипов Ю.К. Подведомственность юридических дел. Свердловск, 1973. 124 с .
18. Подцерковний О.П., Пироговський В.Т. Перспективи розвитку виключної компетенції господарських судів // Актуальні проблеми держави і права: – Вип. 51. – Одеса: Юридична література, 2010. – С. 369-375.
19. Самбір О.Є. Окремі проблеми розмежування цивільної, адміністративної та господарської юрисдикцій // Університетські наукові записки : часопис Хмельниц. університету управління та права. 2012. Вип. 3. С. 117-124.
20. Самсонович О. Зміна концепції у визначенні критеріїв розмежування юрисдикції судів: крок назустріч захисту прав кредиторів // ЮРИСТ&ЗАКОН, 2018, № 26. URL : http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA011723
21. Сидоренко К. Законодавець установив правила розгляду спорів, а от уточнювати їх доводиться ВС / Закон і Бізнес, Вип. 22 (1424) від 08.06-14.06.2019 р. // URL : https://zib.com.ua/ua/137995-zakonodavec_ustanoviv_yurisdikciyni_pravila_a_ot_utochnyuvat.html
22. Сідей Я. Розмежування адміністративної юрисдикції з іншими видами юрисдикції у сфері судової компетенції // Підприємництво, господарство і право. 2018, № 6. С. 196-200.
23. Спасибо-Фатєєва І. Корпоративні відносини й корпоративні спори // Юридичний радник. 2007. № 6. С. 28-33.
24. Стахурський М.Ф. Проблеми визначення підвідомчості земельних спорів господарським судам України // Вісник господарського судочинства. 2009. № 5. С. 35-39.
25. Томчишен С.В., Соловйова В.В. Проблемні питання визначення підвідомчості справ у спорах, пов'язаних з корпоративними відносинами у господарських товариствах // Актуальні питання цивільного та господарського права. 2007. № 2-3. С. 69-84.
26. Тупікіна Т. С. Правове обґрунтування збереження юрисдикції господарських судів в Україні // Критичне оцінювання ініціатив щодо

ліквідації господарських судів в Україні: зб. виступів у ЗМІ представників юридичної та бізнесової спільноти / Упоряд. І. С. Лубашев, О. П. Подцерковний. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2015. С. 248-236.

27. Черленяк М.І. Підвідомчість справ господарським судам України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / М.І. Черленяк. Донецьк, 2008. 20 с.

Тема 4.
Учасники судового процесу

Питання до теми:

1. Поняття та класифікація учасників господарського процесу.
2. Правовий статус судді господарського суду. Підстави та порядок його відводу.
3. Правовий статус сторін у господарському процесі. Процесуальна співучасть.
4. Правовий статус третіх осіб у господарському процесі.
5. Особливості участі у господарському процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, державних чи суспільних інтересах.
6. Представники у господарському процесі.
7. Інші учасники судового процесу. Особливості правового статусу свідка, експерта, експерта з питань права, спеціаліста та перекладача.

Методичні вказівки

Господарське процесуальне законодавство не містить визначення поняття «учасники господарського процесу» - ГПК України оперує терміном «учасники судового процесу», яких поділяє на учасників справи, представників та інших учасників судового процесу. У зв'язку з цим, студентам доцільно звернутися до поглядів вчених-процесуалістів з метою визначення поняття «учасник господарського процесу». Крім того, слід встановити склад учасників господарського процесу та визначити, на які групи поділяються ці учасники в залежності від функцій та мети вступу в процес і як це впливає на обсяг їх процесуальних прав та обов'язків.

Особливу увагу варто приділити правовому становищу судді як учаснику господарського процесу. У цьому контексті має бути визначено, в чому полягає особливий статус судді господарського суду, права і обов'язки судді, порядок заявлення та вирішення питання про його відвід (самовідвід).

При розкритті правового становища учасників справи, які діють з метою захисту своїх прав та законних інтересів чи державних і суспільних інтересів, необхідно зупинитись на таких питаннях як юридична заінтересованість учасників справи, їх процесуальних правах і обов'язках. Стосовно сторін справи має бути досліджено питання процесуальної співучасті, заміни сторони, процесуального правонаступництва у господарському процесі. Потрібно розкрити особливості вступу у справу третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору та третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору. Студенти мають зосередитись на особливостях участі в процесі відособлених підрозділів юридичних осіб.

Важливого значення набувають питання представництва у господарському процесі. Слід мати на увазі, що в умовах дії адвокатської монополії представником у господарському процесі може бути лише адвокат, крім малозначних справ, до участі в яких у якості представників допускаються особи, що не мають свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю. Разом з тим, юридична особа в порядку самопредставництва може брати участь у справі через свого керівника або члена виконавчого органу, уповноваженого діяти від її імені відповідно до закону, статуту, положення. Окремо у господарському процесі виділено випадки законного представництва.

ГПК України передбачена можливість звернення до господарського суду органів державної влади (в т.ч. прокурора), органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб у певних випадках в інтересах інших осіб, державних чи суспільних інтересах. Варто звернути увагу на підстави для вступу вказаних осіб до господарського процесу та форми участі у цих справах.

Чинною редакцією ГПК України значно розширено перелік інших осіб, які беруть участь у господарському процесі задля сприяння здійсненню судочинства та не можуть впливати на виникнення, розвиток і припинення господарського процесу. До таких осіб належать помічник

судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Задача 1. Рішенням загальним зборів АТ «Поліфарм» погоджена угода у великому розмірі щодо придбання медичного обладнання. ТОВ «НотаБене», будучи акціонером АТ «Поліфарм», звернулося до господарського суду з позовом про оскарження рішення загальних зборів, аргументуючи тим, що дане питання не виносилося на порядок денний роботи загальних зборів. У судовому засіданні генеральний директор АТ «Поліфарм» позов визнав.

Господарський суд виніс рішення про задоволення позову.

Чи повинні залучатися до участі у подібній справі інші акціонери, а також контрагент по угоді такого масштабу?

Чи має право генеральний директор визнавати позов?

Задача 2. При розгляді господарського спору господарським судом було встановлено, що позов подано до особи, яка не повинна відповідати за позовом. Позивач згоди на заміну неналежного відповідача не дав, але суд за своєю ініціативою, керуючись ч. 2 ст. 48 ГПК України, виніс ухвалу про заміну неналежного відповідача. Прийняте у справі рішення було оскаржено сторонами в апеляційному порядку як незаконне.

Чи є право суду на заміну неналежного відповідача безумовним?

Дайте юридичну оцінку діям суду. Чи підлягають скарги сторін задоволенню?

Задача 3. Генеральний директор Товариства з додатковою відповідальністю «Майори», що є позивачем по справі, надав до суду службове посвідчення для підтвердження своїх повноважень. У якості відповідача до суду з'явився помічник директора по господарській частині ТОВ «Бумеранг» Тявкін О.О., пред'явивши при цьому довіреність, з відповідним підписом керівника ТОВ «Бумеранг» і скріплену печаткою цього ж товариства.

Від імені позивача було заявлено клопотання про недопущення у процес представника відповідача, оскільки він не є адвокатом і не має відповідної юридичної кваліфікації, крім того, не надав суду доказів,

що він знаходиться у штаті ТОВ «Бумеранг».

Як має вчинити суд? Як оформлюються та підтверджуються повноваження представників в господарському процесі?

Задача 4. АТ «Оілком» звернулося до господарського суду з позовом до КБ «Омега» про стягнення 200 тис. грн. за договором банківської гарантії. Між АТ «Оілком» (продавець) і ТОВ «Фаворит» (покупець) був укладений договір на поставку газу. Даним договором передбачено, що він набирає чинності при пред'явленні покупцем банківської гарантії КБ «Омега». КБ «Омега» надав АТ «Оілком» банківську гарантію.

У якому процесуальному статусі має бути залучено до участі у справі ТОВ «Фаворит»?

Завдання 1. Визначте види зловживань процесуальними правами та заходи їх попередження у судовому процесі.

Завдання 2. Підготуйте проект заяви про відвід судді (із моделюванням певних обставин та належним обґрунтуванням).

Завдання 3. Заповніть ордер на надання правничої (правової) допомоги (Додаток № 1 до Положення про ордер адвоката на надання правничої (правової) допомоги, затвердженого рішенням Ради адвокатів України 12.04.2019 р. № 41).

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17
2. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII // Відомості Верховної Ради України. 2015, № 2-3, ст.12.
3. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 28, ст. 232.
4. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.

5. Про організацію діяльності прокурорів щодо представництва інтересів держави в суді та при виконанні судових рішень : Наказ Генеральної прокуратури України від 21.09.2018 р. № 186
6. Рішення Конституційного Суду України (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді) від 08.04.1999 р. № 3-рп/99
7. Рішення Конституційного суду України від 30.09.2009 р. № 23-рп/2009 (справа про право на правову допомогу). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-09.
8. Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу судами першої інстанції: Постанова пленуму ВГСУ від 26.12.2011 р. № 18.
9. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 14.03.2018 р. у справі №910/22324/16
10. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 25.04.2018 р. у справі № 806/1000/17
11. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 20.09.2018 р. № 924/1237/17
12. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12 червня 2019 р. у справі № 916/542/18

Спеціальна література:

13. Бортман О., Подолаєва А. Що Верховний Суд визнає зловживанням процесуальними правами? // Юридична газета Online. URL: http://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/shcho-verhovniy-sud-viznae-zlovzhivannyam-procesualnimi-pravami.html
14. Бутирська І. А. Правовий статус експерта з питань права у господарському процесі // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2018. Серія Право. Вип.48. Том 1. С. 108-111.
15. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
16. Дем'як В. М. Учасники господарського процесу в позовному провадженні : автореф. дис ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Київ, 2012. 19 с.
17. Дем'як В. Суддя як учасник судового господарського процесу // Підприємництво, господарство і право. 2009. № 10. С. 165-167.

18. Коваль В.В. Правовая природа процессуальной множественности в хозяйственном процессе // Правова держава. 2011. № 13. С. 59-62.
19. Колос Ю. «Холодний душ» для адвоката: як підтвердити свої повноваження у Верховному Суді за новим ГПК // URL: http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA011728
20. Кольцов А. Особенности участия иностранных лиц в арбитражном процессе в качестве экспертов и свидетелей // Право и экономика. 2007. № 5. С. 112-113.
21. Москаль Р. Про деякі права третіх осіб в господарському процесі // Юридична газета. 2005. 29 вересня. № 18. С. 18.
22. Перекрестная О.О. Зловживання процесуальними правами в господарському судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / О.О. Перекрестная. К., 2014. 20 с.
23. Руденко М. Прокурор та «інтереси держави» в оновлених процесуальних кодексах України: законодавчі новації, теорія і практика // URL. https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/prokuror-ta-interesy-derzhavy-v-onovlenyh-protsesualnyh-kodeksah-ukrayiny-zakonodavchi-novatsiyi-teoriya-i-praktyka/
24. Рязанцев О. С. Щодо правового статусу сторін як учасників господарського процесу /Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 4. С. 141-143.
25. Сангаджиева Ю. Физические лица в арбитражном процессе: исторический аспект // Арбитражный и гражданский процесс. 2006. № 10. С. 2-5.
26. Семенюк В. Інтереси держави в господарському представництві // Вісник прокуратури. 2007. № 6. С. 14-18.
27. Степанова Т. В. Классификация учасников хозяйственного процеса // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2015. № 15. Том 2. С. 62-64.
28. Степанова Т. В. Процесуальний статус учасників позовного провадження у господарському судочинстві: теоретико-правові та праксеологічні аспекти : монографія / НАН України, Інститут економіко-правових досліджень. Одеса : Фенікс, 2017. 494 с.
29. Степанова Т.В. Правовой статус переводчика в хозяйственном процессе Украины // Правова держава. 2009. № 11. С. 50-53.

30. Шкляр Т. Сторони у господарському процесі: правове регулювання // Підприємництво, господарство і право. 2008. № 11. С. 175-178.
31. Шухатян Х. Фізична особа як сторона в господарському процесі // Підприємництво, господарство і право. 2013. № 10. С. 48-52.

Тема 5.
Судові витрати у господарському процесі

Питання до теми:

1. Поняття, види та попереднє визначення суми судових витрат. Забезпечення та попередня оплата судових витрат.
2. Судовий збір, підстави, розмір і порядок його сплати.
3. Особливості витрат, пов'язаних з розглядом справи.
4. Порядок розподілу судових витрат між сторонами. Повернення судового збору: порядок і підстави.

Методичні вказівки

Участь суб'єктів господарювання у господарському процесі пов'язана з несенням судових витрат. Студентам варто врахувати, що судові витрати у господарському процесуальному праві – це грошові кошти, право щодо сплати та обов'язок щодо відшкодування яких виникає в учасників судового процесу на підставі закону або рішення суду з конкретного спору у зв'язку з розглядом справи господарської юрисдикції. Судові витрати складаються з судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи.

При вивчені питання щодо судового збору обов'язково слід звернутися до Закону України «Про судовий збір» від 28 липня 2011 р. Зокрема, увага студентів має бути зосереджена на понятті судового збору, об'єктах справляння судового збору у господарському судочинстві, способах розрахунку судового збору, підставах повернення судового збору, випадках звільнення від сплати судового збору.

До витрат, пов'язаних з розглядом справи, належать витрати: на професійну правничу допомогу; пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертизи; пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів; пов'язані з вчиненням інших процесуальних дій, необхідних для розгляду справи або підготовки до її

розгляду. Важливим є те, що розмір цих витрат, на відміну від судового збору, не залежить від характеру спору і ціни позову, а визначається окремо по кожній конкретній справі залежно від фактично здійснених витрат. При розгляді цього питання потрібно з'ясувати, яким чином відшкодовуються витрати на проведення судової експертизи; огляд і дослідження доказів у місці їх знаходження; послуги перекладача та адвоката тощо.

Слід звернути увагу, що ГПК запроваджено ряд положень, направлених на мінімізацію ризиків щодо несення витрат учасниками судового процесу у разі пред'явлення їм необґрунтованих вимог, зокрема, шляхом внесення забезпечення на депозитний рахунок суду та попередньої оплати судових витрат.

Крім того, студентам варто розкрити механізм розподілу судових витрат між сторонами за результатами вирішення спору.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Задача 1. 10 березня 2019 р. Господарський суд Одеської області виніс рішення, яким задовольнив позов Мозгового А. І. (фізична-особа-підприємець) до ПП «Амеба» про неналежне виконання робіт, при цьому зменшивши розмір неустойки у порівнянні із заявленими розрахунками у позовній заяві.

Яким чином будуть розподілені судові витрати?

Задача 2. АТ «Зоря» звернулося до господарського суду з позовом до ТОВ «Афіна» про стягнення заборгованості за договором поставки продукції. Як підтвердження сплати судового збору, АТ «Зоря» надало суду ксерокопію платіжного документа, побоюючись, що оригінал може бути втрачений.

Як має діяти суддя у даному випадку?

Завдання 1. Розрахуйте розмір судового збору, що підлягає оплаті при поданні позовної заяви із вимогами щодо:

- витребування майна з чужого незаконного володіння вартістю 120 тис. грн.;
- визнання недійсним договору поставки обладнання на суму 2 млн. грн. від 12.12.2017 р. та застосування наслідків

недійсності договору (реституції);

- про визнання права власності на нерухоме майно вартістю 3 млн. грн.;
- стягнення заборгованості за договором оренди на суму 10 тис. грн. та стягнення пені у сумі 1,5 тис. грн.

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти:

1. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 р. // Голос України від 03.08.2011. № 142.
2. Рішення Конституційного суду України від 11.07.2013 р. № 6-рп/2013 у справі щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 59 Конституції України, частини першої статті 44 Господарського процесуального кодексу України (справа про відшкодування витрат на юридичні послуги у господарському судочинстві). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/ show/v006p710-13.
3. Про деякі питання практики застосування розділу VI Господарського процесуального кодексу України: Постанова пленуму ВГСУ від 21.02.2013 № 7.
4. Про деякі питання практики застосування Закону України «Про судовий збір»: Інформаційний лист ВГСУ від 21.11.2011 р. № 01-06/1625/2011.
5. Про оформлення платіжних документів на перерахування судового збору : Інформаційний лист ВГСУ від 17.09.2012 р. № 01-06/1260/2012.
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Приватного малого підприємства - фірми «Максима» щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 59 Конституції України, частини першої статті 44 Господарського процесуального кодексу України від 11 липня 2013 року № 6-рп/2013 (справа про відшкодування витрат на юридичні послуги у господарському судочинстві) // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-13
7. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 18 грудня 2018 року у справі № 910/4881/18. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/78650682.

8. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 922/1163/18 від 06 березня 2019 р.
9. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 24.01.2019 у справі № 910/15944/17.

Спеціальна література:

10. Богля С.С. Відображення в інституті судових витрат принципів процесуальної економії та доступності судового захисту / С.С. Богля // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2003. - № 2. – С. 238-288.
11. Богомол О.В. Судові витрати у господарському судочинстві України : 12.00.04 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О.В. Богомол. К., 2014. 20 с.
12. Вербіцька М. Росоляк О. Деякі аспекти судових витрат у господарському процесі // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Том. Вип.3. С. 133-136.
13. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
14. Заміховський М. Витрати на професійну правничу допомогу: рух назад? URL : https://evris.law/uk/stattja-vitrati-na-profesijnu-pravnichu-dopomogu-ruh-nazad/
15. Згама А.О. Щодо проблем відшкодування витрат на правничу допомогу // Правове життя сучасної України : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.) / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса :Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т. 2. С. 659-662.
16. Качмар О. Відшкодування судових витрат на адвоката: реалії й абсурди. URL : http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA012861
17. Коліна А.О. Про перерозподіл судових витрат у господарському процесі незалежно від результатів розгляду справи // Митна справа. 2013. № 3 (ч. 2, кн. 2). С. 202-208.
18. Кочерга Д. Судові витрати за новим законодавством: рахувати треба наперед // Закон і бізнес. 2018. Вип. 5, с. 1355 (03.02-09.02.2018 р.).
19. Похиленко І. Правове регулювання судового збору в господарському процесі // Часопис Київського університету права. 2011. № 4. С. 189-193.

20. Стусова Ю., Шишка Ю. Забезпечення судових витрат: перший практичний досвід // Юридична газета. 2018. № 46 (648).
21. Шевердін М. Судові витрати в цивільному та господарському процесах // Юридична газета. 2018. № 8. С. 610.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

Тема 6.
Строки у господарському процесі.
Засоби відповідальності та примусу у господарському процесі

Питання до теми:

1. Поняття та види господарських процесуальних строків.
2. Порядок обчислення процесуальних строків. Порядок і підстави їх зупинення, перерви, продовження та поновлення.
3. Правові наслідки пропуску процесуальних строків.
4. Судові виклики та повідомлення.
5. Концепція та ознаки господарсько-процесуальної відповідальності. Поняття та форми (види) господарсько-процесуального примусу.
6. Судові штрафи, компенсаційні санкції та інші несприятливі наслідки застосування заходів господарсько-процесуальної відповідальності.

Методичні вказівки

Під процесуальним строком розуміють строк, в межах якого вчиняються певні процесуальні дії. Студентам слід звернути увагу, що будь-які дії в суді, пов'язані зі строками їх здійснення та регламентовані відповідним процесуальним законодавством (строки розгляду справ, подання доказів, оскарження прийнятих рішень, вчинення інших процесуальних дій). Із закінченням встановленого законом або призначеного судом строку право на вчинення процесуальних дій втрачається.

Процесуальні строки у ГПК України поділяються на два види: ті, що встановлені 1) законом; та 2) судом. Проте деякі строки здійснення процесуальних дій одночасно встановлюються як законом, так і судом, наприклад, строк подання відповідачем відзиву на позов. Такий відзив, подається в строк, встановлений судом, який, не може бути меншим 15

днів з дня вручення відповідачу ухвали про відкриття провадження у справі. В цей же строк відповідач має право подати й зустрічний позов. Слід відзначити, що наразі основні групи процесуальних строків для вчинення процесуальних дій є однаковими в господарському, цивільному та адміністративному судочинстві (строки для відкриття провадження у справі, строки, що регламентують подальший «рух» справи по судовим інстанціям).

Нововведенням ГПК є впровадження принципу розумності процесуального строку, яким повинен керуватися суд при встановленні строку для вчинення процесуальних дій. Визначено, що розумним є строк, якщо він передбачає час, достатній, з урахуванням обставин справи, для вчинення процесуальної дії, та відповідає завданню господарського судочинства.

Слід мати на увазі, що ГПК України закріплено правила обчислення процесуальних строків, початку закінчення процесуальних строків, зупинення, поновлення та продовження процесуальних строків.

При вивченні питань, пов'язаних з господарським процесуальним примусом та відповідальністю слід уяснити, що заходами процесуального примусу ГПК України визнає процесуальні дії, що вчиняються судом у визначених кодексом випадках з метою спонукання відповідних осіб до виконання встановлених в суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків, припинення зловживання правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства. Застосування заходів господарсько-процесуального відповідальності має на меті попередження неправомірної поведінки учасників судового процесу; забезпечення дотримання встановленого законом порядку та принципів здійснення правосуддя; захист інтересів учасників судового процесу, компенсацію витрат добросовісної сторони; превентивний вплив на правопорушника та інших суб'єктів та ін.

Будучи наділеною всіма ознаками юридичної відповідальності, господарсько-процесуальна відповідальність має свої особливості, що полягають у специфіці її суб'єктного складу, сфері застосування, процедурі застосування, порядку оскарження, нормативній закріпленості, складі заходів процесуальної відповідальності та ін. Наприклад, серед сутнісних ознак господарсько-процесуальної відповідальності немає обов'язку встановлення вини як умови притягнення до відповідальності.

Підставою для застосування відповідальності є господарсько-процесуальне правопорушення у формі невиконання чи неналежного виконання господарсько-процесуального обов'язку, приписів ГПК України. Оскільки абсолютна більшість складів господарсько-процесуальних правопорушень є формальними, це позбавляє суд від необхідності з'ясування наявності збитків та причинно-наслідкового зв'язку.

Суб'єктами господарсько-процесуальних правопорушень виступають учасники судового процесу, а суд (суддя), а також органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб та судовий представник, в силу виконуваних ними обов'язків та зв'язку із іншими учасниками процесу, як правило, притягуються до дисциплінарної, а не господарсько-процесуальної відповідальності.

ГПК України у Гл. 9 «Заходи процесуального примусу» об'єднує різні за спрямуванням заходи господарського процесуального примусу: попередження; видалення із залу судового засідання; тимчасове вилучення доказів для дослідження судом та штраф. У свою чергу, формами господарсько-процесуальної відповідальності визнаються судові штрафи (штрафні санкції); компенсаційні санкції; застосування несприятливих процесуальних наслідків. Студентами має бути досліджений зміст та порядок застосування кожної форми процесуальної відповідальності.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Підготуйте проект заяви про поновлення пропущеного процесуального строку на апеляційне оскарження рішення місцевого господарського суду у зв'язку із неотриманням копії судового рішення.

Завдання 2. На підставі аналізу судової практики господарських судів встановіть приклади зловживань процесуальними правами та види господарського-процесуального примусу та відповідальності, які застосовувались судами.

Завдання 3. Визначте прояви несприятливих процесуальних наслідків як заходів господарсько-процесуальної відповідальності у ГПК України.

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти:

1. Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення : Постанова Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.10.2014 р. № 11 // http://sc.gov.ua/ua/postanovi_za_2014_rik.html
2. Про деякі питання застосування норм Господарського процесуального кодексу України, порушені у доповідних записках про роботу господарських судів у першому півріччі 2008 року : Інформаційний лист ВГСУ від 13.08.2008 р. № 01-8/482.
3. Про деякі питання практики застосування норм Господарського процесуального кодексу України порушені у доповідних записках про роботу господарських судів у 2005 році та в першому півріччі 2006 року : Інформаційний лист ВГСУ від 20.10.2006 р. № 01-8/2351.
4. Про деякі питання, порушені у доповідних записках про роботу господарських судів України у 2009 році щодо застосування норм Господарського процесуального кодексу України : Інформаційний лист ВГСУ від 29.06.2010 р. № 01-08/369.
5. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 32/177 від 26 січня 2018 р.
6. Постанова Верховного Суду України від 8 лютого 2017 р. у справі № 6-3102цс16
7. Постанова Верховного Суду України від 16 серпня 2017р. у справі № 6-577цс17
8. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 23.04.2018 р. у справі № 916/3188/16.
9. Окрема ухвала Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 18.06.2018 р. у справі № 922/2723/17
10. Ухвала Верховного Суду від 17.05.2018 р. у справі № 916/36/16

Спеціальна література:

11. Білько О. Поняття строків у господарському процесі // Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 1. С. 130-132.

12. Бондаренко О., Білоголовий Я. Застосування заходів процесуального примусу у господарському процесі // ЛІГА.Блоги від 13.09.2018 р. URL: https://blog.liga.net/user/okbondarenko/article/31027
13. Гальперин М. Л. Ответственность в гражданском судопроизводстве: актуальные вопросы теории и процессуальной политики: монография / М.: Волтерс Клувер, 2011. 256 с.
14. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
15. Грек Б.М., Грек Т.Б. Правова доктрина інституту розумних строків у господарському процесі // Адвокат. 2012. № 6 (141). С. 34-37.
16. Коліна А. Щодо проблеми класифікації заходів господарсько-процесуальної відповідальності // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2013. № 5. С. 162-166.
17. Костенко Л. Сроки в хозяйственном процессе // Бухгалтерия: Право. Налоги. Консультации. 2006. 2 октября (№ 40). С. 41-43.
18. Мороцька Н. Зловживання процесуальними правами: коли господарські суди застосовують процесуальний примус // 23.01.2019 URL : https://legalhub.online/analityka/zlovzhyvannya-protsesualnymy-pravamy-koly-gospodarski-sudy-zastosovuyut-protsesualnyj-prymus
19. Павленко В. Новий ГПК і процесуальні диверсії: тест на сумісність // ЮРИСТ&ЗАКОН. 2018. URL: http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA011201
20. Пацация М. К вопросу о «пресекательных» сроках обжалования (оспаривания) в арбитражном процессе // Арбитражный и гражданский процесс. 2005. № 10. С. 28-36.
21. Перекрестная О. Заходи запобігання зловживанню процесуальними правами в господарському судочинстві // Юридична Україна. 2012. № 2. С. 93–96.
22. Резнікова В. Ответственность участников хозяйственного процесса за злоупотребление правами и невыполнение процессуальных обязанностей // URL : https://uajcc.org/ru/vidpovidalnist-za-zlovguvannay-pravom/
23. Рєзнікова В. В. Зловживання правом: поняття та ознаки // Університетські наукові записки. 2013. № 1. С. 23–35.

24. Смітюх А. В. Критерії та механізм кваліфікації зловживання процесуальними правами // Юридичний радник. 2006. № 6. С. 56–57.
25. Фонова О. С. Зловживання процесуальними правами учасниками господарського процесу // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2008. Вип. 6 (74). С. 187–199.

Тема 7.
Докази і доказування у господарському процесі

Питання до теми:

1. Поняття, предмет і межі доказування в господарському процесі. Підстави звільнення від доказування.
2. Поняття та ознаки доказів в господарському процесі. Співвідношення доказів та доказування.
3. Класифікація доказів.
4. Порядок подання, витребування та огляду доказів.
5. Порядок дослідження письмових доказів у господарському процесі. Їх відмінність від речових та електронних доказів.
6. Показання свідків у господарському процесі.
7. Експертний висновок в процесі доказування. Експерт у галузі права.
8. Оцінка доказів господарським судом.

Методичні вказівки

Для правильного вирішення господарської справи, прийняття законного і обґрунтованого рішення господарський суд встановлює дійсні взаємовідносини сторін конкретного спору, перевіряє обґрунтованість вимог позивача та заперечень відповідача. Суд з'ясовує, чи було порушено права та інтереси позивача та чи існує обов'язок відповідача щодо відновлення порушених прав. Усі ці обставини, що мають відношення до даного спору, можуть бути з'ясовані господарським судом шляхом вивчення доказів, що містять інформацію стосовно відповідних фактів.

Учені-процесуалісти по-різному підходять до визначення поняття доказів та доказування, тому студентам потрібно охарактеризувати головні концепції щодо цього питання. Розглядаючи питання стосовно видів доказів, необхідно проводити класифікацію доказів за трьома

підставами: за характером зв'язку доказів з обставинами справи; за джерелом формування; за процесом формування доказу. Важливо встановити зміст таких властивостей доказів як їх належність, допустимість, достовірність і достатність.

ГПК розширено перелік засобів доказування у господарському процесі та визначено, що фактичні дані й інші обставини, які мають значення для правильного вирішення господарського спору, встановлюються письмовими, речовими і електронними доказами; висновками експертів; показаннями свідків. Слід розкрити поняття і зміст кожного вищезазначеного засобу доказування. Окрему увагу слід звернути на електронні докази, застосування яких у господарському процесі набуває значного поширення, та обмеження використання показань свідків для підтвердження обставин, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності. Значний інтерес становить визначення місця висновку експерта з питань права, який має консультативний характер, в доказовій діяльності.

Варто пам'ятати, що правильне встановлення предмета доказування у конкретній справі є умовою цілеспрямованої діяльності господарського суду, забезпечення повноти, всебічності, об'єктивності дослідження обставин справи. При цьому предмет дослідження в кожній господарській справі має свій обсяг, що називається межами доказування.

Необхідно розрізняти три види фактів, що не підлягають доказуванню: визнані господарським судом загальновідомими; преюдиціальні та презумпційні. Між тим останні, як і визнані учасниками справи обставини справи, можуть бути спростовані в загальному порядку.

Слід звернути увагу, що ГПК України змінено підхід щодо порядку подання доказів у справі. Так, позивач, особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, повинні подати докази разом з поданням позовної заяви. А відповідач, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, повинні подати суду докази разом з поданням відзиву або письмових пояснень третьої особи. Встановлена норма покликана дисциплінувати учасників справи вчасно подавати докази в обґрунтування своїх вимог і заперечень, однак може значно ускладнити встановлення обставин справи у разі пропущення строків. Втім, суд може встановити додатковий строк для подання доказів, якщо доказ не може бути поданий у встановлений законом строк з об'єктивних причин.

Окрему увагу слід приділити порядку дослідження доказів у судовому процесі та надати характеристику оцінки доказів у господарській справі.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Задача 1. Будівельна фірма «Олімпус» проводила роботи за договором будівельного підряду з військовою частиною. Всі роботи були завершені у відповідний строк та належним чином, про свідчить розписка представника військової частини. Проте військовою частиною вартість виконаних робіт була сплачена лише частково, у зв'язку з чим будівельна фірма звернулася до суду. У судовому засіданні відповідач посилався на недофінансування з державного бюджету.

Які вимоги може пред'явити позивач? Визначте предмет доказування та необхідні докази.

Задача 2. Під час підготовчого провадження у справі щодо невиконання зобов'язання, суддя господарського суду виявив, що сторони виготовили та підписали договір за допомогою електронно-обчислювальної техніки, у якій використана система електронно-цифрового підпису.

За допомогою яких засобів доказування може бути підтверджений факт укладання договору? Як слід вчинити суду в даній ситуації?

Задача 3. Представник відповідача надав в ході судового засідання господарського суду відеокасети із записом переговорів керівництва позивача та відповідача з приводу спірного договору, що розглядається судом.

Позивач заперечував проти досліджування цих відеокасет, оскільки вони містять відомості, що становлять комерційну таємницю, і він не був з ними ознайомлений до судового засідання.

Відповідач звернув увагу суду, що в судовому засіданні знаходяться лише представники позивача і відповідача, а тому про розголошення комерційної таємниці мови йти не може. З приводу відеокасет, відповідач пояснив, що він їх показав представнику позивача до того, як зайти до залу судового засідання, тому позивач знав про їх існування.

Як має вчинити суд?

Який порядок дослідження та зберігання інших документів і матеріалів?

Задача 4. Петренко В.В., перебуваючи на посаді старшого наукового співробітника науково-дослідного інституту з питань вивчення національного права, маючи науковий ступінь доктора юридичних наук, на прохання ПП «Шторм» надав тлумачення положень закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Чи буде даний висновок мати доказове значення в судовому процесі?

Задача 5. КБ «Грошовий потік» звернувся до господарського суду з позовом до ТОВ «Будсервіс» про сплату відсотків за користування кредитом у розмірі, що перевищує визначений договором. КБ «Грошовий потік» обґрунтував дану вимогу тим, що договором закріплено право банку змінювати процентну ставку в односторонньому порядку у випадку зміни облікової ставки Національного банку України. Не дивлячись на підвищення облікової ставки НБУ під час користування кредитом і своєчасного сповіщення позичальника про збільшення відсотків за договором, ТОВ «Будсервіс» відмовляється сплачувати підвищений розмір відсотків.

Визначте предмет доказування по справі. Які факти і ким підлягають доказуванню? Чи є підстави для звільнення від доказування деяких із них?

Які докази можуть бути використані сторонами?

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII // Відомості Верховної Ради України. 1994 р. № 28, ст. 232.
2. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII // Відомості Верховної Ради, 2017, № 45, ст.400.
3. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV // Відомості Верховної Ради України, 2003, № 36, ст. 275.

4. Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції : Постанова Пленуму ВГСУ від 26.12.2011 р. № 18.
5. Про деякі питання практики призначення судової експертизи : Постанова пленуму ВГСУ від 23.03.2012 р. № 4.
6. Про деякі питання практики призначення судових експертиз у правах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності **:** Постанова пленуму ВГСУ від 23.03.2012 р. №5
7. Про деякі питання призначення судових експертиз : Інформаційний лист ВГСУ від 27.11.2006 р. № 01-8/2651.
8. Про електронні перевізні документи : Інформаційний лист ВГСУ від 27.02.2012 р. № 01-06/223/2012.
9. Постанова ВГСУ від 05.12.2016 р. у справі № 904/118/16 // URL : http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63318426.
10. Постанова ВГСУ від 17.01.2017 р. у справі № 924/473/16 // URL : http://www.reyestr.court.gov.ua/ Review/64199703
11. Постанова ВГСУ від 09 лютого 2017 року у справі № 909/714/16
12. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 29.01.2019 у справі № 922/705/18. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79503228.
13. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 26.02.2019 у справі № 925/1453/16. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80181015.
14. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 26.10.2018 у справі № 910/9971/17. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80366531.
15. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 26.10.2018 у справі № 910/9971/17. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77593547.
16. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 27.02.2019 у справі № 910/7054/18. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80366586.
17. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 12.02.2019 у справі № 911/1694/18. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79807853

Спеціальна література:

18. Бабенко В.В. Доказування в господарському процесі: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / В.В. Бабенко. К., 2007. 19 с.
19. Бєлкін М.Л. Актуальні питання призначення судових експертиз у господарському процесі // Вісник господарського судочинства. 2009. № 3. С. 178-187.
20. Боннер А.Т. Аудио- и видеозаписи как доказательство в гражданском и арбитражном процессе // Законодательство. 2008. № 3. С. 79-87.
21. Брежнєва Ю. Електронні докази у господарському процесі: що на практиці // Юридична Газета. 2018. № 27-28. С. 629-630.
22. Бринцев О.В. «Електронний суд» в Україні. Досвід та перспективи. Харків: Право, 2016. С. 230–237.
23. Будурова Г. М. Особливості подання доказів у підготовчому провадженні // Правове життя сучасної України : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.) / відп. ред. Г. О. Ульянова. О. : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т. 2. 788 с. С. 653-656.
24. Васильєв С.В. Доказування та докази у господарському процесі України : Монографія / С.В. Васильєв, Л.М. Ніколенко. Х. : Еспада, 2004. 192 с.
25. Васильченко В. Доказательства в хозяйственном процессе: новые подходы и средства доказывания // URL : https://uajcc.org/ru/zasob-dokazuvanay/
26. Воліна Т. «Я свідок! А що сталось?» // Закон бізнес. Вип. 25-26. (1375-1376) 26.06-06.07.2018 р.
27. Горбань О. Правопорушення в мережі Інтернет. Засоби доказування в господарському процесі // Юридичний радник. 2008. № 6. С. 34-38.
28. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
29. Дрішлюк В. І. Нові засоби доказування у господарському процесі в світлі судової реформи // Південноукраїнський правничий часопис. 2018. № 4. С. 113.-117.
30. Зятіна Д. Докази і доказування у господарському процесі: новітня практика Касаційного господарського суду// Підприємництво, господарство і право. 2019. № 6. С. 83-88.
31. Мещерякова Н. Щодо питань на вирішення судової експертизи у

сфері інтелектуальної власності // Юридичний радник. 2009. № 1. С.25-30.

32. Ніколенко Л.М. Доказування в господарському судочинстві: навч. посібник / О.: Фенікс ; Суми : Унів. кн., 2007 . 416 с.

33. Ніколенко Л.М. Класифікація доказів у господарському процесі // Держава і право. 2006. Вип. 31. С. 219-223.

34. Охромєєв Ю. Деякі аспекти проведення судової експертизи у сфері інтелектуальної власності // Юридичний радник. 2009. № 1. С. 31-34.

35. Попова М. Поняття електронних доказів у господарському процесі // Юридичний науковий електронний журнал. 2018. № 3. С. 81-84.

36. Рабінович П., Ратушна Б. Загальнотеоретичні проблеми права на належне доказування в українському судочинстві (у світлі практики Страсбурзького суду) // Вісник Національної академії правових наук України. 2014. № 3 (78).С. 7-19.

37. Сибірна Р., Сибірний А., Хомів О. Місце судової експертизи в господарському процесі // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки, 2017. С. 502-506.

38. Степанова Т. Речові докази як засоби доведення й особливий вид доказів у господарському процесі // Вісник господарського судочинства. 2002. № 1. С. 202-205.

39. Степанова Т.В. Доказування та докази в господарському процесі України : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Донецьк, 2002. 18 с.

40. Феннич В. П. Доказові презумпції в цивільному судочинстві: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / В.П. Феннич. К., 2009. 19 с.

41. Фокина М. Система целей доказывания в гражданском и арбитражном процессе. Цели доказывания в суде первой инстанции // Арбитражный и гражданский процесс. 2006. № 8. С. 20-26.

Тема 8.
Забезпечувальні заходи у господарському процесі

Питання до теми:

1. Поняття, правові підстави та система забезпечувальних заходів у господарському процесі.
2. Способи та порядок забезпечення доказів господарським судом.
3. Види заходів (способів) забезпечення позову.
4. Правові обмеження щодо застосування окремих заходів забезпечення позову.
5. Зміст та особливості застосування арешту як забезпечувального заходу.
6. Зустрічне забезпечення у господарському процесі.
7. Порядок розгляду господарським судом заяви про застосування заходів забезпечення позову.
8. Виконання ухвали про забезпечення позову.
9. Оскарження та скасування ухвали про вжиття заходів забезпечення позову.

Методичні вказівки

Студентам слід мати на увазі, що ГПК України не містить визначення «забезпечувальних заходів», до цієї категорії традиційно відносять заходи забезпечення доказів та заходи забезпечення позову.

Суд за заявою учасника справи або особи, яка може набути статусу позивача, має забезпечити докази, якщо є підстави припускати, що засіб доказування може бути втрачений або збирання або подання відповідних доказів стане згодом неможливим чи утрудненим. Чинна редакція ГПК України вперше чітко закріпила перелік заходів забезпечення доказів в господарському процесі Ними є допит свідків, призначення експертизи, витребування та (або) огляд доказів, у тому числі за їх місцезнаходженням, заборона вчиняти певні дії щодо доказів та зобов'язання вчинити певні дії щодо доказів. У необхідних випадках судом можуть бути застосовані інші способи забезпечення доказів, визначені судом.

Заява про забезпечення доказів може бути подана до суду як до, так і після подання позовної заяви. Ухвала про забезпечення доказів (крім забезпечення доказів шляхом допиту свідків, призначення експертизи, огляду доказів) є виконавчим документом та виконується негайно

в порядку, встановленому для виконання судових рішень.

Слід мати на увазі, що забезпечення позову у господарському процесі є однією із правових гарантій, що забезпечують виконання судового рішення, яке здійснюється за заявою учасника справи. Забезпечення позову допускається як до пред'явлення позову, так і на будь-якій стадії розгляду справи, якщо невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду. ГПК України формулює невичерпний перелік заходів до забезпечення позову, одночасно встановлюючи ряд заходів, застосування яких у господарському процесі не допускається. Заходи забезпечення позову є тимчасовими, а їх вжиття може бути оскаржене.

Необхідно підкреслити, що при вирішенні питання про забезпечення позову господарський суд має здійснити оцінку обґрунтованості доводів заявника щодо необхідності вжиття відповідних заходів з урахуванням: розумності, обґрунтованості і адекватності вимог заявника щодо забезпечення позову; забезпечення збалансованості інтересів сторін, а також інших учасників судового процесу; наявності зв'язку між конкретним заходом до забезпечення позову і предметом позовної вимоги, зокрема, чи спроможний такий захід забезпечити фактичне виконання судового рішення в разі задоволення позову; імовірності утруднення виконання або невиконання рішення господарського суду в разі невжиття таких заходів; запобігання порушенню у зв'язку із вжиттям таких заходів прав та охоронюваних законом інтересів осіб, що не є учасниками даного судового процесу.

Студентам слід проаналізувати підстави та порядок застосування зустрічного забезпечення позову, що є новелою ГПК України. Зустрічне забезпечення виступає процесуальним засобом захисту відповідача та спрямоване на забезпечення відшкодування його можливих збитків, завданих вжиттям заходів забезпечення позову.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Задача 1. Між товариством «Н» та товариством «П» виник спір з приводу користування земельною ділянкою. Товариство «Н» звернулося до господарського суду із заявою про вжиття заходів забезпечення

позову шляхом заборони товариству «П» продавати, здавати в оренду, вчиняти будь-які інші дії по відношенню до земельної ділянки, що є спірною.

Яке рішення повинен прийняти суд? Які види заходів забезпечення позову ви знаєте?

Задача 2. Підприємство «А» звернулося до підприємства «Б» з позовом про витребування майна та просило для забезпечення позову накласти арешт на майно. Інша сторона заперечувала, вказавши, що співвласником майна є інша особа – ПАТ «К».

Яке рішення може прийняти суд за результатами розгляду заяви про забезпечення позову?

Завдання 1. Підготуйте проект заяви про забезпечення доказів у справі із моделюванням відповідних умов.

Завдання 2. Підготуйте проект заяви про забезпечення позову у справі із моделюванням відповідних умов.

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Кодекс торговельного мореплавства України : Закон України від 23.05.1995 р. № 176/95-ВР // Відомості Верховної Ради України, 1995, №№ 47, 48, 49, 50, 51, 52, ст. 349.
2. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 30. Ст. 542.
3. Про деякі питання практики застосування заходів до забезпечення позову : Постанова ВГСУ від 26.12.2011р. № 16
4. Про деякі питання практики вжиття запобіжних заходів: Інформаційний лист ВГСУ від 20.04.2007 р. № 01-8/251.
5. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 17.12.2018 у справі № 914/970/18. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/78650687.
6. Постанова Північно-Західного апеляційного господарського суду від 21.01.2019 р. у справі № 906/147/18. URL: http://reyestr.court.gov.ua/ Review/79368333.

Спеціальна література:

7. Алєксєєва Н. С. Зустрічне забезпечення як засіб захисту інтересів відповідача в цивільному процесі. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. № 3. С. 42-46.
8. Картузов М. Ю. Особенности применения предупредительных мер при разрешении спора международным коммерческим арбитражем // Митна справа. 2009. № 5. С. 100-107.
9. Картузов М. Ю. Предупредительные меры в хозяйственном процессе: опыт Украины и зарубежных стран : монография / О.: Фенікс, 2014. 249 с.
10. Курей М. Поняття та особливості зустрічного забезпечення позову у господарському процесі // Підприємництво, господарство і право. 2019. № 4 С. 76-81.
11. Подцерковний О., Опанасенко О. Реформування порядку арешту суден за морськими вимогами (в контексті адаптації до положень Брюссельської конвенції 1952 року) // Підприємництво, господарство і право. 2017. № 7. С. 36-42.
12. Таликін Є.А. Запобіжні заходи у господарському судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Донецьк, 2010. 18 с.
13. Таликін Є.А. Окремі аспекти доказування при застосуванні запобіжних заходів у господарському процесі // Університетські наукові записки. 2008. Вип. 2. 426 с. С. 124-127.
14. Хахула М. Забезпечення позову в господарських спорах: про тонкощі та складнощі // URL : http://letrado.ua/uk/publikatsiyi/zabezpechennya-pozovu/
15. Ятченко Є.О. Забезпечувальні заходи в господарському процесі України та у міжнародному комерційному арбітражі // 2016. URL : file:///C:/Users/usernb/Downloads/Suap_2016_3_11.pdf

Тема 9.
Примирення сторін у господарському процесі

Питання до теми:

1. Поняття та види примирень у господарському процесі.
2. Досудове врегулювання господарських спорів та розбіжностей, що виникають при укладанні, зміні, чи розірванні господарських договорів.
3. Поняття претензійної роботи як форми правової роботи.
4. Порядок пред'явлення і розгляду претензій та виникаючі у зв'язку із цим правові наслідки.
5. Підстави та порядок врегулювання господарського спору за участю судді.
6. Порядок укладання мирової угоди в господарському процесі та її процесуального оформлення (реалізації). Відмежування мирової угоди від відмови від позову або визнання позову.
7. Поняття та значення медіації при вирішенні господарських спорів. Види медіації.

Методичні вказівки

Розглядаючи питання, які стосуються примирення сторін, слід мати на увазі, що інститути примирення існують в кількох формах: досудове врегулювання господарських спорів; досудове врегулювання розбіжностей, що виникають при укладанні, зміні та розірванні господарських договорів; медіація; мирова угода; угода про передачу справи на розгляд третейського суду чи комерційного арбітражу.

У цьому контексті потрібно розкрити підстави та порядок досудового врегулювання господарських спорів, звернувши увагу на особливостях досудового врегулювання розбіжностей, що виникають при укладанні, зміні та розірванні господарських договорів. ГПК України підтримує позицію щодо добровільності застосування досудового (претензійного) порядку врегулювання спорів і наразі не містить жодних положень, які б визначали зміст претензії, порядок її направлення та розгляду. Проте, умови претензійного порядку містяться в інших актах законодавства та можуть погоджуватись сторонами у договорі.

Однією із новел ГПК України є впровадження врегулювання спору за участю судді. Подібні процедури примирення у формі судової медіації давно вже існують в інших країнах, зокрема, Великій Британії, США, Канаді, Австралії, Новій Зеландії, Республіці Білорусь, Казахстані та ін. Як відзначають практики, така примирювальна процедура є досить вагомою альтернативою звичній судовій, оскільки врегулювання спору за участю судді дозволяє сторонам досягти взаєморозуміння, зняти зайву емоційну напругу та налагодити взаємодію з метою прийняття найбільш взаємовигідного рішення. Проте слід мати на увазі, що така процедура проводиться лише за взаємною згодою сторін у рамках загального позовного провадження.

Необхідно детально розглянути механізм укладання та затвердження мирової угоди у господарському процесі та окремо визначити особливості застосування мирової угоди у справах про банкрутство. Слід звернути увагу, що ГПК України усунуто формальні перепони на шляху до вільного укладання мирових угод на будь-якій стадії судового провадження, в т.ч. в апеляції та касації.

Слід окреслити основні риси та призначення медіації для мирного врегулювання господарських спорів. Медіація як техніка ведення переговорів між сторонами правового конфлікту популярна в США та країнах Західної Європи, оскільки має багато переваг у порівнянні з судовим вирішенням спорів.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Підготуйте проект мирової угоди у позовному провадженні / провадженні у справі про банкрутство із моделюванням необхідних обставин.

Завдання 2. Складіть проект медіаційної угоди на підставі самостійно змодельованих даних.

Завдання 3. Підготуйте проект претензії щодо стягнення заборгованості за договором оренди нерухомого майна.

Задача 1. 15 квітня 2019 р. ТОВ «Оазис» отримало претензію від свого контрагента - АТ «Надія» про погашення боргу у сумі 100 тис. грн. За результатами розгляду претензії було з'ясовано, що вимоги

АТ «Надія» є цілком правомірними. 10 травня ТОВ «Оазис» направило відповідь на претензію, в якій визнало заборгованість перед АТ «Надія» в повному обсязі, але просило відстрочити погашення боргу. 17 травня АТ «Надія» направило визнану претензію до виконавчої служби для примусового її виконання.

Чи є правомірними дії АТ «Надія»?

Які нормативно-правові акти регламентують порядок досудового врегулювання спору? Чи є претензія підставою для порушення виконавчого провадження?

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016, № 30, ст. 542.
2. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII // ВВР України. 2019. № 19. Ст. 74.
3. Угода про міжнародне залізничне вантажне сполучення від 01.11.1951 в ред. 01.07.2011 р. // URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_011.
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю «торговий Дім «Кампус Коттон клаб» щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 124 Конституції України (справа про досудове врегулювання спорів) від 09.07.2002 р. № 1-2/2002 // URL. http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-02
5. Правила заявлення та розгляду претензій (статті 130-137 Статуту), затверджені Наказом Міністерства транспорту України від 28.05.2002 № 334 // Офіційний вісник України від 26.07.2002 р. № 28, стор. 206, стаття 1345.
6. Постанова Верховного Суду від 12 червня 2018 р. у справі № 908/1604/17

Спеціальна література:

7. *Беляневич О.А.* Про досудове врегулювання господарських спорів // Вісник Вищого господарського суду України. 2014. № 2. С. 153-161.

8. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
9. Згама А.О. Деякі аспекти укладення мирової угоди у господарському процесі // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2013.Вип. 5. С. 110-113.
10. Мужик Л. Медіація та врегулювання спору за участю судді в господарському процесі // Юридична газета. 2018. № 31 (633).
11. Подцерковний О.П. До проблеми примирення сторін у господарському процесі // Українське комерційне право. 2011. № 11. С. 20-26.
12. Попков. О. Визначення мирової угоди в господарському судочинстві // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. Том. № 6.С. 119-121.
13. Романадзе Л. Врегулювання спору за участю судді та іншу процесуальні новели: вплив на розвиток медіації. URL: http:// mediation.ua/wp-content/uploads/2017/05/ Stattya-pro-Mediatsiyu-v-proektah-protseskodeksiv-2.pdf
14. Романадзе Л. Які прогалини в проектах нових ГПК, ЦПК та КАС заважатимуть примиренню сторін суддею чи медіатором // Закон і бізнес. Вип. 17-18 (1315-1316) від 01.05-12.05.2017 р.
15. Слободян О. Г. Підстави та порядок проведення врегулювання спору за участю судді // 21 травня 2018 р. URL: https://vl.arbitr.gov.ua/sud5004/pres-centr/publications/488018/
16. Шабанов Р., Ждан М., Досудове врегулювання господарських спорів: співвідношення норм матеріального та процесуального права // Підприємництво, господарство і право. 2018. № 2. С. 63-68.
17. Шевченко Ю. Роль медіації у вирішенні господарських спорів // Юридична газета. 2017. № 27-28 (577).
18. Юлдашев С.О. Медіація як напрям вдосконалення господарського судочинства // Наше право. 2012. №3 (ч. 2). С. 155-158.

Тема 10.
Вирішення господарських спорів третейськими судами та Міжнародним комерційним арбітражем. Оскарження рішень третейських судів та їх примусове виконання

Питання до теми:

1. Поняття та правові засади діяльності третейських судів, їх види.
2. Компетенція третейських судів щодо вирішення господарських спорів.
3. Договірне застереження щодо арбітражного (третейського) розгляду справи.
4. Переваги арбітражного (третейського) розгляду господарського спору.
5. Міжнародний комерційний арбітражний суд та Міжнародна морська арбітражна комісія при ТПП України.
6. Міжнародна правова регламентація діяльності МКА.
7. Рішення третейського суду та його правові наслідки.
8. Порядок видачі виконавчого документа на виконання рішення третейського суду.
9. Оскарження та скасування рішення третейського суду.

Методичні вказівки

Розгляд господарських спорів третейськими судами та комерційними арбітражами як альтернативний спосіб їх вирішення є дуже поширеним у багатьох країнах світу (США, Франція, Німеччина), приваблюючи сторін конфлікту менш формалізованою та оперативною процедурою. Натомість, в Україні діяльність третейських судів та комерційних арбітражів не набула значного поширення, що має бути досліджено в контексті встановлення недоліків та переваг третейського розгляду.

Третейський суд, арбітраж – це недержавний незалежний орган, що утворюється за угодою або відповідним рішенням заінтересованих фізичних та/або юридичних осіб для вирішення спорів, що виникають із цивільних та господарських правовідносин. В Україні можуть утворюватися та діяти постійно діючі третейські суди та третейські суди для вирішення конкретного спору (суди *ad hoc*).

Обрання третейського суду та арбітрів для розгляду справи здійснюється сторонами за взаємною згодою. При цьому слід мати на увазі,

що перелік неарбітрабельних господарських спорів є досить широким та включає корпоративні спори; спори про відшкодування збитків, завданих юридичній особі діями (бездіяльністю) посадової особи; спори щодо державної реєстрації або обліку прав на цінні папери; спори щодо державної реєстрації чи обліку прав на нерухоме майно та ін.

Слід мати на увазі, що господарський спір може бути переданий на розгляд третейського суду за наявності між сторонами третейської угоди до прийняття компетентним судом рішення у спорі між тими ж сторонами, з того ж предмета і з тих самих підстав. Відповідно до ЗУ «Про міжнародний комерційний арбітраж», арбітражна угода - це угода сторін про передачу до арбітражу всіх або певних спорів, які виникли або можуть між ними виникнути у зв'язку з будь-якими конкретними правовідносинами, незалежно від того, мають вони договірний характер чи ні. Арбітражна угода може бути укладена у вигляді арбітражного застереження у контракті або у вигляді окремої угоди та є автономною.

Арбітраж як спосіб вирішення спорів передбачає розв'язання спорів арбітрами (третейськими суддями), яке закінчується винесенням обов'язкового для сторін рішення. Арбітраж охоплює внутрішньодержавні третейські суди, міжнародний комерційний арбітраж, міжнародний інвестиційний арбітраж (вирішення спорів між іноземними інвесторами та приймаючими державами), міждержавний арбітраж. В Україні діють два постійно діючих арбітражі: Міжнародний комерційний арбітражний суд та Міжнародна морська арбітражна комісія при ТПП України. Законодавством врегульовано статус цих арбітражів, порядок звернення та категорії спорів, що можуть бути передані на розгляд цих органів.

Необхідно уяснити, що виконання рішення третейського суду, попри його обов'язковість для сторін, залежить від добросовісності сторін. Відтак, у разі ухилення сторони від виконання такого рішення, особа, на користь якої ухвалено рішення третейським судом, може звернутись із заявою до апеляційної господарського суду про видачу наказу на його примусове виконання. Слід відмітити, що питання видачі наказів на примусове виконання рішень комерційних арбітражів ГПК України не вирішене.

Окрема форма державного судового контролю за рішеннями третейських судів передбачає можливість з вичерпного переліку підстав

оскаржити рішення третейського суду до апеляційного господарського суду (за загальним правилом, рішення третейського суду чи комерційного арбітражу не підлягають оскарженню).

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Підготуйте проект заяви щодо оскарження рішення третейського суду з моделюванням усіх обставин.

Завдання 2. Підготуйте проект арбітражної угоди щодо передання спору на розгляд до Міжнародного комерційного арбітражного суду.

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень в редакції від 07.07.2006. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_070
2. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 № 4002-XII/ URL : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=4002-12
3. Про міжнародне приватне право: Закон України в редакції від 22.08.2018. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.
4. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 № 1701-IV. URL : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1701-15
5. Рішення Конституційного Суду України від 10.01.2008 р. № 1-рп/2008 (справа про завдання третейського суду). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-08.
6. Практика застосування судами Закону України «Про третейські суди» : Узагальнення судової практики від 11.02.2009 р. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n_005700-09
7. Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції: Постанова пленуму ВГСУ від 26.12.2011 р. № 18.
8. Про деякі питання практики застосування Закону України «Про третейські суди» : Інформаційний лист ВГСУ від 17.09.2012 р.

№ 01-06/1258/2012.

9. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Компанія «Регент» проти України» : від 03.04.2008. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/974_426.
10. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 11 червня 2019 року у справі № 826/25956/

Спеціальна література:

11. Вознюк Н. Принципи альтернативних способів вирішення господарсько-правових спорів // Право України. 2013. № 11. С. 373-379.
12. Вороняк А.С. Міжнародний комерційний арбітраж: поняття, правова природа та його види. URL : https://vl.arbitr.gov.ua/sud5004/prescentr/publications/538856/
13. Гаврилішин А., Козирєва В. Особливості розгляду спорів третейськими судами України // Підприємництво, господарство і право. 2009. № 7. С. 152-155.
14. Гаврилов Э. О толковании третейского (арбитражного) соглашения // Хозяйство и право. 2010. № 2. С. 23-30.
15. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
16. Довганчук С. Принцип законності у третейському розгляді // Підприємництво, господарство і право. 2010. № 1. С. 10-13.
17. Логинов П.В. Третейские суды в СССР / М.: Изд-во Моск. ун-та, 1963. 42 с.
18. Міщук М. Третейське судочинство в Україні / М. Міщук // Юридична газета. - 2010. - 2 лютого (№ 5). ─ С. 13.
19. Подцерковний О.П. К вопросу о юрисдикции международного коммерческого арбитража в Украине // Международный коммерческий арбитраж: вызовы современности. Сб. статей и докладов. К 25-летию деятельности МКАС при ТПП Украины и развития коммерческого арбитража в Украине. К., 2017. С. 194-204.
20. Подцерковний О.П. Щодо правового кластеру міжнародного комерційного арбітражу // Правове життя сучасної України : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.) / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т. 2. с. 635-637.

21. Практика застосування судами Закону України «Про третейські суди» / узагальнення підгот. Л.І. Охрімчук, О.Є. Буглай // Вісник Верховного Суду України. 2009. № 10. С. 27-38.
22. Притика Ю. Проблеми виконання рішень третейського суду // Юридична газета. 2005. № 7 (43).27 квітня. С. 14-15.
23. Притика Ю.Д. Закон України «Про третейські суди України»: Науково-практичний коментар /К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. 200 с.
24. Рабенко С.Л. Аналіз законодавчих змін у правовому регулюванні оспорювання рішень міжнародного комерційного арбітражу // Університетські наукові записки : часопис Хмельниц. університету управління та права. 2012. Вип. 3. С. 193-202.
25. Рабенко С.Л. Захист прав суб'єктів господарювання міжнародним комерційним арбітражем : 12.00.04 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / К., 2013. 15 с.
26. Рекун В. А. Проблеми виконання рішень третейських судів // Актуальні проблеми держави і права. 2009. Вип. 47. 360 с. С. 264-268.
27. Смірнов Г. Арбітрабельність корпоративних спорів: особливості правового регулювання в Україні та зарубіжних державах // Підприємництво, господарство і право. 2018. № 10. С. 78-83.
28. Створення та діяльність третейських судів в Україні / Під ред. Пікалова, Палія та ін.- К.: Четверта хвиля, 2002. 188 с.
29. Торгашин О.М. Правові засади регулювання діяльності Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України (господарсько-правовий аспект) : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / К., 2008. 18 с.

МОДУЛЬ ІІ.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3.

Тема 11.
Позов у господарському процесі. Пред'явлення позову та порушення справи у господарському процесі

Питання до теми:

1. Позов в господарському процесі, умови та підстави його пред'явлення. Право на позов у матеріальному та процесуальному значенні.
2. Поняття і елементи позову. Способи захисту господарських прав, що можуть бути покладені в основу позовних вимог.
3. Форма та зміст позовної заяви, порядок її подання до господарського суду.
4. Розрахунок ціни позову. Додатки до позову.
5. Об'єднання позовних вимог.
6. Співвідношення позовної заяви із іншими письмовими заявами учасників справи, що можуть бути подані до господарського суду.
7. Зустрічний позов: поняття, зміст та порядок подання.
8. Залишення господарським судом позовної заяви без руху і повернення позовної заяви.
9. Відмова господарського суду у відкритті судового провадження.
10. Відкриття господарським судом провадження у справі.
11. Підготовче провадження у господарському процесі.

Методичні вказівки

Позов у господарському процесі є важливим процесуальним засобом захисту порушеного, невизнаного чи оспорюваного права або законного інтересу. У процесі вивчення вказаної теми, слід звернути увагу, насамперед, на поняття та елементи позову. Необхідно розрізняти поняття «позов» і «позовна заява». Оскільки позовна заява є встановленою законом процесуальною формою подання позову до місцевого суду. Позов доцільно розглядати у процесуальному та матеріальному розумінні.

У свою чергу позов складається з таких елементів: предмет, під-

стави і зміст позову. Студентам необхідно розкрити зазначені елементи позову. Крім того, потрібно дати обґрунтовану класифікацію позовів та розкрити кожний з цих видів. Особливої уваги потребує така категорія як «право на позов».

При поданні позовної заяви слід дотримуватися процесуального порядку. Студенти мають чітко усвідомити вимоги щодо змісту та форми позовної заяви, встановлені ГПК, та які наслідки їх недотримання. При цьому важливе значення має правильне визначення ціни позову. У питанні визначенні ціни позову студентам слід керуватися ст. 163 ГПК України. Окремо слід звернути увагу на документи, що додаються до позовної заяви. Необхідно відрізняти право позивача на об'єднання позовних вимог позивачем від об'єднання господарським судом в одне провадження кількох позовних вимог, що містяться в різних позовах.

Варто звернути увагу на підстави і правові наслідки залишення позовної заяви без руху та повернення позовної заяви без розгляду, а також підстави і правові наслідки відмови у відкритті провадження у справі.

Після ознайомлення з позовною заявою, доданими до неї матеріалами і, переконавшись, що підстави для залишення позовної заяви без руху або її повернення чи відмови у відкритті провадження відсутні, суддя виносить ухвалу про прийняття позовної заяви та відкриття провадження у справі. Порядок відкриття провадження у справі має бути обов'язково розглянутий студентами. Для створення умов, направлених на забезпечення правильного і своєчасного вирішення спорів, покликаний інститут підготовчого провадження, регламентація якого здійснюється в межах ст. 177-185 ГПК України.

Варто розглянути, крім позовної заяви, також інші письмові заяви учасників господарського процесу, які поділяються на заяви по суті справи та заяви з процесуальних питань. Слід звернути увагу на те, що в господарському процесі існують процесуальні засоби захисту відповідача проти позову – заперечення, зустрічний позов, відзив на позовну заяву, сутність яких потребує дослідження. У цьому контексті варто врахувати взаємну пов'язаність зустрічного та первісного позовів.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Складіть позовну заяву з моделюванням обставин справи з приводу звернення до господарського суду Одеської області

підприємства «Н» до приватного підприємця «К» з приводу порушення умов договору поставки, а саме прибуття вантажу від ПП «К» до підприємства «Н» у вагоні, в якому не були пошкоджені пломби, та з нестачею продукції у кількості 10 одиниць двигунів загальною вартістю 100000 гривень.

Завдання 2. Підготуйте ухвалу Господарського суду Одеської області про відкриття провадження у справі за результати складеної позовної заяви відповідно до вимог Завдання 1.

Завдання 3. Наведіть приклади неналежних способів захисту порушених прав та законних інтересів на основі аналізу матеріалів судової практики. На підставі судової практики визначте роль господарських судів у визначенні способів захисту порушеного права чи законного інтересу.

Завдання 4. Дайте порівняльну характеристику окремим письмовим заявам учасників справи.

Задача 1. 10 березня між ТОВ «Бастіон» та ПП «Будівельник» було укладено договір купівлі-продажу вантажних машин, ціна яких становила 500 тис. грн. на умовах 100% попередньої оплати. Договір містив застереження про те, що спір передається на розгляд до третейського суду. 12 березня Покупець перерахував на банківський рахунок Продавця обумовлену суму коштів. Відповідно до умов договору Продавець мав передати предмет договору Покупцеві впродовж 10 днів із моменту зарахування коштів на банківський рахунок Продавця. 05 квітня Покупець звернувся до господарського суду з позовною заявою про примушення до виконання обов'язку в натурі.

Яке рішення має прийняти господарський суд?

Яких заходів для захисту своїх прав мав ужити Покупець?

Задача 2. ТОВ «Безпека» (виконавець) звернулося з позовом до ПАО «Корпост» (замовника) про стягнення інфляційних втрат, 3% річних, пені та штрафу в зв'язку з несвоєчасним здійсненням розрахунків за охоронні послуги.

Чи можливе одночасне стягнення з ПАО «Корпост», що порушило господарське зобов'язання за договором про надання охоронних

послуг, штрафу та пені, які не є окремими та самостійними видами юридичної відповідальності?

Як розраховується ціна позову?

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII // ВВР України. 2019. № 19. Ст. 74.
2. Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції : **Постанова пленуму ВГСУ від 26.12.2011 р. №18.**
3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 10 квітня 2018 року у справі № 910/10156/17. URL : http://reyestr.court.gov.ua/Review/73627931.
4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11 червня 2019 року у справі № 917/375/18. URL : http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82703458.
5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12 червня 2019 року у справі № 916/542/18. URL : http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82637244
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 4 червня 2019 року у справі № 916/190/18. URL : http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82424013.
7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 4 червня 2019 року у справі № 916/3156/17. URL : http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82424016
8. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 5 червня 2019 року у справі № 9901/847/18. URL : http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82703516
9. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 7 листопада 2018 року у справі № 372/1036/15-ц. URL : http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78977584.

Спеціальна література:

10. Антонюк О. Юрисдикційний елемент права на доступ до суду у справах щодо захисту права власності // Право України. 2018. № 7. С. 177-197
11. Бездоля Ю. Позовне провадження та його стадії: аналіз положень проекту Господарського процесуального кодексу України // Право України. 2017. № 9. С. 154-161.
12. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
13. Гурвич М. А. Право на иск / ред. Клейман А. Ф. М: Изд-во Академии наук СССР, 1949. 215 с.
14. Іванюта Н.В. Забезпечення позову в господарському судочинстві : монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2013. 157 с.
15. Ніколенко Л. Зміст захисту в господарському судочинстві // Підприємництво, господарство і право. 2009. № 7. С. 63-66.
16. Осокина Г.Л. Иск (теория и практика). М.: Городец, 2000. 192 с.

Тема 12.
Розгляд господарських справ у суді першої інстанції

Питання до теми:

1. Сутність та значення розгляду господарських справ по суті.
2. Порядок відкриття та ведення судового засідання (строк, склад суду, процедура). Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції.
3. Відкладення судового розгляду, перерва у судовому засіданні.
4. Відмова позивача від позову, зменшення або збільшення розміру позовних вимог, визнання позову відповідачем, мирова угода.
5. Зупинення провадження у справі та його поновлення.
6. Залишення позову без розгляду та закриття провадження у справі як форми закінчення судового процесу без прийняття рішення.
7. Судові дебати. Порядок ухвалення, форма та зміст судового рішення. Проголошення та вручення рішення суду.
8. Додаткове рішення, окрема ухвала суду. Роз'яснення судового рішення господарським судом.
9. Ухвали суду першої інстанції: види й загальна характеристика.

10. Особливості розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження.
11. Наказне провадження у господарському процесі.

Методичні вказівки

Основною частиною господарського процесу є розгляд і вирішення справи по суті. Стадія судового розгляду відрізняється як від попередніх, так і наступних стадій. Саме на цій стадії виконується головне завдання господарських судів – захист порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів господарюючих суб'єктів. Під час розгляду і вирішення спору господарським судом проводяться такі процесуальні дії: перевіряється обґрунтованість вимог і заперечень сторін, що приймають участь; досліджуються докази, надані суду; встановлюються дійсні права і обов'язки сторін; з'ясовуються причини та обставини, що призвели до спору.

Засідання господарського суду умовно складається з трьох частин: підготовчої, розгляду справи по суті і прийняття рішення по справі. Студенту варто опанувати, в якому порядку здійснюються процесуальні дії в кожній частині судового засідання. Також необхідно звернути увагу на можливість участі в судовому засіданні в режимі відео-конференції.

У процесі розгляду справи суддею господарського суду ведеться протокол судового засідання. Слід звернути увагу на те, що перелік відомостей, які відображаються в протоколі судового засідання, вказаний у ст. 223 ГПК України, не є вичерпним. Крім того, ст. 225 ГПК України визначає порядок складання і оформлення протоколу вчинення окремої процесуальної дії (поза судовим засіданням).

Варто пам'ятати, які диспозитивні права притаманні сторонам. При цьому право позивача змінити предмет або підставу позову може бути використано позивачем до закінчення підготовчого засідання або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, а право відмовитися від позову – на будь-якій стадії судового процесу.

Інколи нормальний хід процесу порушується обставинами, які не можна було врахувати при відкритті провадження та підготовчому провадженні. Наявність цих обставин або перешкоджає винесенню рішення (як наслідок – відкладення розгляду справи чи зупинення провад-

ження у справі), або виключає можливість вирішення спору по суті (як наслідок – закриття провадження у справі чи залишення позову без розгляду). Зазначені обставини мають бути предметом окремого розгляду студентів.

Студентам слід звернути увагу на порядок ухвалення рішення. Так, господарські суд ухвалюють рішення, постанови іменем України негайно після закінчення судового розгляду і складаються зі вступної, описової, мотивувальної та резолютивної частин. Важливо з'ясувати зміст кожної частини судового рішення. Крім того, слід розкрити зміст вимог законності та обґрунтованості судового рішення та визначити, як рішення та ухвали господарського суду набирають законної сили.

Правильне рішення повинне бути зрозумілим, не повинно містити описок чи арифметичних помилок. Рішення, яке не відповідає цим вимогам, підлягає виправленню. З цією метою може бути винесено додаткове рішення, рішення може бути роз'яснено, а також можуть бути виправлені описки та арифметичні помилки.

У тих випадках, коли спір сторін не вирішується по суті, господарський суд виносить ухвалу. При цьому необхідно провести класифікацію ухвал та визначити, що саме має містити ухвала. Студенти також повинні звернути увагу на зміст і призначення окремих ухвал господарського суду.

Варто розглянути також особливості розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження, яке призначене для розгляду малозначних справ, справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи. Слід з'ясувати характерні риси, які відрізняють спрощене позовне провадження від загального позовного провадження, зокрема, такі як: скорочені строки розгляду; відсутність стадії підготовчого провадження; розгляд справи, за загальним правилом, без повідомлення (виклику) сторін; відсутність судових дебатів; відсутність можливості виклику свідків; неможливість розгляду зустрічного позову; неможливість касаційного оскарження справ, які розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження, крім випадків передбачених законом.

При дослідженні питання поняття, сутності та підстав застосування наказного провадження, доцільно врахувати його призначен-

ня - розгляд справ за заявами про стягнення грошових сум незначного розміру щодо яких відсутній спір або про його наявність заявнику невідомо.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Складіть зразки заяв про зупинення провадження у справі та його поновлення.

Завдання 2. Складіть зразок мирової угоди між позивачем та відповідачем з метою врегулювання спору.

Завдання 3. Визначте відмінності між позовним провадженням, спрощеним позовним та наказним провадженнями**.** Результати представте у формі таблиці.

Задача 1. Після відкриття провадження у справі в господарському суді сторони уклали мирову угоду. Суддя господарського суду відмовив у затвердженні мирової угоди, посилаючись на те, що сторони не включили до мирової угоди умови про розподіл між ними судових витрат по справі.

Чи зобов'язані стороні в тексті мирової угоди вирішувати питання про судові витрати?

Якщо питання не вирішене, то чи має право суд відмовити в затвердженні мирової угоди та з яких підстав?

Задача 2. АТ «Батерфляй» звернулося до господарського суду з позовом до ТОВ «Ластівка» про стягнення заборгованості за договором поставки продукції. У судове засідання 23.01.2019 р. з'явились представники обох сторін. Розгляд справи відкладався двічі, засідання були призначені на 06.02.2019 р. та 20.02.2019 р. відповідно, про що були винесені ухвали, на першому примірникові яких містилась відмітка про відправлення копій ухвал сторонам. Проте відповідач на останні два засідання не з'явився. Разом з тим господарський суд виніс рішення, яким задовольнив вимоги позивача в повному обсязі.

ТОВ «Ластівка» подало на рішення апеляційну скаргу про його скасування, в якій зазначено, що при винесенні рішення окружний господарський суд не врахував ту обставину, що на останніх засіданнях

відповідач був відсутнім через неналежне повідомлення про час і місце судового засідання суду.

Дайте оцінку доводам ТОВ «Ластівка» та діям господарського суду. Яким чином відбувається повідомлення учасників судового процесу про час і місце судового засідання? Дайте правову оцінку зазначеному судовому рішенню.

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції : Постанова пленуму ВГСУ від 26.12.2011 р. №18.
2. Про судове рішення : Постанова пленуму ВГСУ від 23.03.2012 р. № 6.
3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 373/2054/16-ц. URL : http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79382745.
4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 27 березня 2019 року у справі № 757/39672/17-ц. URL : http://reyestr.court.gov.ua/Review/81047552.
5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19 червня 2018 року у справі № 910/23967/16. URL : http://reyestr.court.gov.ua/Review/75004222#.
6. Бєлікова О., Бєлікова Є. Спрощене провадження в господарському процесі та перспективи прискорення захисту прав // Підприємництво, господарство і право. 2019. № 6. С. 62-67.
7. Борцевич П.С. Правові аспекти наказного провадження в господарському процесі // Держава і право : зб. наук. праць. 2018. Вип. 80 . С. 95-103.
8. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
9. Згама А.О. Інститут малозначності справ: питання правозастосування // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції : матер. Міжнар. науково-практ. конференції, м. Одеса, 18 травня 2018 р. С. 647-650.

10. Короєд С. О. Оптимізація механізму судового розгляду окремих категорій справ у господарському судочинстві України // Судова апеляція. 2016. № 1. С. 68-75.
11. Кот О.В. Судові акти в господарському процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / О.В. Кот. К., 2011. 21 с.
12. Найфлейш В.Д. Окрема думка судді у господарському процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Київ, 2014. 20 с.
13. Серебрякова Ю. Повноваження суду відповідно до проекту Господарського процесуального кодексу України // Право України. 2017. № 9. С. 94-100.
14. Фонова О. Спрощені провадження у господарському процесі // Право України. 2017. № 9. С. 167-175.
15. Яценко С. Наказне провадження в «новому» господарському процесі // Юридичний вісник України. 2018. 16-22 лют. (№ 7). С. 11.

Тема 13.
Особливості провадження у справах про банкрутство

Питання до теми:

1. Поняття банкрутства та підстави порушення справи про банкрутство.
2. Учасники провадження у справах про банкрутство та їх повноваження.
3. Строки провадження у справах про банкрутство.
4. Відкриття провадження у справі про банкрутство.
5. Судові процедури, які застосовуються до боржника у провадженні про банкрутство, та їх характеристика.
6. Особливості банкрутства окремих видів суб'єктів господарювання.
7. Особливості провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб.
8. Судові акти, що приймаються під час розгляду справи про банкрутство, та порядок їх оскарження.

Методичні вказівки

Справи про банкрутство є однією з категорій справ, що належать до юрисдикції господарських судів. Господарські суди розглядають справи

про банкрутство в порядку провадження, передбаченому ГПК України для позовного провадження, з урахуванням особливостей, установлених Кодексом з процедур банкрутства. Студентам слід звернути увагу на те, що положення зазначеного Закону є пріоритетними перед загальними положеннями ГПК. Тому обов'язково потрібно здійснити аналіз норм Кодексу з процедур банкрутства.

На підставі Кодексу з процедур банкрутства необхідно розкрити такі категорії як «неплатоспроможність» та «банкрутство». Крім цього варто врахувати, що провадження у справах про банкрутство є системою взаємопов'язаних процесуальних дій, що здійснюються господарським судом та учасниками провадження за імперативно визначеними правилами щодо неплатоспроможного боржника, із застосуванням відповідних судових процедур і після послідовного виконання яких досягається врегулювання проблеми його заборгованості та здійснюється захист вимог кредиторів.

Розглядаючи питання учасників провадження у справі про банкрутство, варто звернути увагу на те, що такими учасниками є сторони, арбітражний керуючий, державний орган з питань банкрутства, Фонд державного майна України, представник органу місцевого самоврядування, представник працівників боржника, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника, а також у випадках, передбачених цим Кодексом, інші учасники справи про банкрутство, щодо прав або обов'язків яких існує спір. Слід надати характеристику правовому статусу кожного названого учасника в справі про банкрутство.

Студентам необхідно зосередити свою увагу на питанні підстав провадження у справі про банкрутство. Зокрема, слід розрізняти загальні та спеціальні передумови права на звернення до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство. Такими загальними передумовами є: процесуальна правоздатність особи, яка подає відповідну заяву, а також боржника; юрисдикція та підсудність справи; відсутність у провадженні іншої справи про банкрутство цього боржника. Спеціальні передумови визначаються безпосередньо Законом. Так, для порушення справи про банкрутство за заявою кредитора необхідною є наявність: безспірних вимог ініціюючого справу кредитора; мінімального розміру заборгованості та мінімального строку прострочення боржником виконання грошових зобов'язань або сплати обов'язкових платежів. Потріб-

но з'ясувати передумови, які дають право боржнику звертатися із заявою про порушення справи про банкрутство. Дослідженню підлягають підстави повернення та відмови у прийнятті заяви про порушення провадження у справі про банкрутство.

Щодо боржника застосовуються такі судові процедури банкрутства: розпорядження майном боржника; санація боржника; ліквідація банкрута. Слід детально проаналізувати норми, що регламентують кожну судовому процедуру банкрутства. У цьому контексті варто звернути увагу на те, які завдання досягаються на стадії підготовчого засідання; що таке мораторій вимог кредиторів; який порядок проведення підготовчого та попереднього засідання; що таке санація і в чому її відмінність від ліквідаційної процедури; які судові акти приймає господарський суд у провадженні у справі про банкрутство.

Особливу увагу слід приділити особливостям провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб. При цьому Кодексом з процедур банкрутства встановлено вимоги до заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб та можливість реструктуризації боргів такої особи. Варто пам'ятати, що існують особливості розгляду справи про неспроможність окремих категорій фізичних осіб.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Складіть зразок заяви про відкриття провадження у справі про неспроможність фізичної особи.

Задача 1. У березні 2019 року державне підприємство «Будівельник» на підставі договору виконало роботи для ТОВ «Апельсин», що було зафіксовано в акті виконаних робіт. Вартість цих робіт становила 1 млн. грн. Роботи мали бути оплачені замовником у строк до 01 січня 2020 р.

12 лютого 2020 р. державне підприємство «Будівельник» звернулося до господарського суду з позовом про стягнення з ТОВ «Апельсин» 1 млн. грн. У процесі судового розгляду було з'ясовано, що 20 листопада 2019 р. господарським судом було відкрито провадження у справі про банкрутство, про що було 10 грудня 2019 р. офіційно оприлюднено на сайті Верховного суду України.

Які правові наслідки відкриття господарським судом провадження у справі про банкрутство?

Як задовольняються вимоги кредиторів під час процедури банкрутства?

До яких кредиторів (забезпечених, конкурсних чи поточних) належить державне підприємство «Будівельник»?

Які дії мало вчинити державне підприємство «Будівельник»?

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII // ВВР України. 2019. № 19. Ст. 74.
2. Про затвердження Положення про автоматизовану систему з відбору кандидатів на призначення арбітражного керуючого у справах про банкрутство : Постанова Пленуму ВГСУ від 16.01.13 р. № 1.
3. Про затвердження Положення про порядок офіційного оприлюднення відомостей про справу про банкрутство : Постанова пленуму ВГСУ від 17.12.2013 р. № 16.
4. Про затвердження Положення про порядок проведення санації до порушення провадження у справі про банкрутство : Постанова пленуму ВГСУ від 17.12.2013 р. № 15.
5. Про судову практику в справах про банкрутство: Постанова пленуму Верховного Суду України від 18.12.2009 р. № 15
6. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів КГС від 15.01.2019 у справі № 15/250-б). URL : http://reyestr.court.gov.ua/Review/79250039.
7. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів КГС від 15.01.2019 у справі № 904/9583/17). URL : http://reyestr.court.gov.ua/Review/79250033.
8. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів КГС від 23.01.2019 у справі № 923/398/14. URL : http://reyestr.court.gov.ua/Review/79531534.
9. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів КГС від 29.01.2019 у справі № 902/1145/15). URL : http://reyestr.court.gov.ua/Review/79545557.

Спеціальна література:

10. Беляневич О.А. Про особливості застосування норм про позовну давність у справах про банкрутство // Підприємництво, господарство і право. 2017. № 10. С. 5-9.
11. Бірюков О. Банкрутство фізичних осіб: розробка міжнародних стандартів // Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. 2013. Вип. 1 (40). С. 60-62.
12. Бутирська І.А. Правовий статус учасників справи про банкрутство : монографія. Чернівці : Технодрук, 2017. 184 с.
13. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
14. Грабован Л. Правовий статус кредиторів за кодексом України з процедур банкрутства // Підприємництво, господарство і право. 2019. № 10 . С. 52-60
15. Грабован Л.І. Погашення вимог кредиторів у процедурі банкрутства: теорія і практика : монографія. Одеса : Фенікс, 2018. 308 с.
16. Гушилик С. Особливості представництва у справі про банкрутство // Підприємництво, господарство і право. 2019. № 9. С. 45-48.
17. Данілов А. Проблеми застосування інституту представництва у діяльності арбітражного керуючого // Право України. 2017. № 12. С. 203-210.
18. Джунь В.В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні : Монографія. К. : Юрид. практика, 2006 . 384 с.
19. Кабенок Ю. Загальна характеристика відносин арбітражного управління у процедурі банкрутства // Підприємництво, господарство і право. 2018. № 6. С. 87-95.
20. Константиновський С. Кодекс України з процедур банкрутства: новели та перспективи // Підприємництво, господарство і право. 2019. № 5. С. 88-92.
21. Поляков Б.М. Право неспроможності (банкрутства) в Україні : підруч. для студ. вищ. навч. зал. К. : Ін Юре, 2011. 560 с.
22. Радзивілюк В. Щодо особливостей провадження у справі про банкрутство окремих категорій боржників // Право України. 2018. № 7 С. 130-142.

23. Шухатян Х.О. Концептуальні підходи до поняття сторін у провадженні справ про банкрутство // Вісник господарського судочинства. 2013. № 5. С. 140-146.

Тема 14.
Перегляд судових рішень в апеляційному порядку

Питання до теми:

1. Сутність та значення апеляційного перегляду судових актів у господарському процесі.
2. Право та строк на апеляційного оскарження.
3. Порядок подання апеляційної скарги. Відзив на апеляційну скаргу, приєднання до апеляційної скарги, її доповнення, зміна, відкликання або відмова від неї.
4. Відкриття апеляційного провадження. Підстави залишення апеляційної скарги без руху, її повернення, відмови у відкритті апеляційного провадження.
5. Порядок та строки розгляду апеляційної скарги.
6. Повноваження суду апеляційної інстанції. Підстави для скасування або зміни рішення суду першої інстанції.
7. Апеляційне оскарження ухвал суду першої інстанції. Підстави для скасування ухвали суду, що перешкоджає подальшому провадженню у справі.
8. Порядок ухвалення судових рішень судом апеляційної інстанції. Постанова суду апеляційної інстанції.

Методичні вказівки

Апеляційне та касаційне оскарження покликано перевіряти законність та обґрунтованість судових актів судів нижчого рівня та виправляти помилки, допущені цими судами. Основна відмінність апеляційного та касаційного провадження полягає у тому, що в апеляційному провадженні справа переглядається повністю, а в касаційному – обмежується перевіркою дотримання норм матеріального й процесуального права судами нижчого рівня.

У процесі вивчення вказаної теми слід звернути увагу на такі поняття як «апеляція», «інститут апеляції», «апеляційне оскарження», «апеляційне провадження» з метою розкриття сутності кожного з названих понять.

Апеляцію слід розглядати у широкому розумінні, зокрема, як: форму оскарження судових актів суду першої інстанції; процедуру перегляду судових актів суду першої інстанції; стадію господарського процесу; судову інстанцію.

Процедуру перегляду судових актів суду першої інстанції становлять сукупність умов, порядку й послідовності діяльності апеляційного господарського суду з метою перевірки законності та обґрунтованості рішень, що не набрали законної сили, та ухвал суду першої інстанції.

Елементами апеляційного оскарження є об'єкт, суб'єкт та передумови права на апеляцію. Слід розкрити кожен зазначений елемент.

Важливо пам'ятати, що судом апеляційної інстанції у господарських справах є апеляційний господарський суд, у межах апеляційного округу якого (території, на яку поширюються повноваження відповідного апеляційного господарського суду) знаходиться місцевий (окружний) господарський суд, який ухвалив судове рішення, що оскаржується, якщо інше не передбачено ГПК України. Верховний Суд переглядає в апеляційному порядку судові рішення апеляційних господарських судів, ухвалені ними як судами першої інстанції. Апеляційна палата Вищого суду з питань інтелектуальної власності переглядає в апеляційному порядку судові рішення, ухвалені Вищим судом з питань інтелектуальної власності.

Реалізація права апеляційного оскарження здійснюється шляхом подання апеляційної скарги безпосередньо до суду апеляційної інстанції. При поданні апеляційної скарги слід суворо дотримуватися процесуального порядку. Студенти мають чітко усвідомити вимоги щодо форми та змісту апеляційної скарги, встановлені ГПК, та які наслідки їх недотримання. Предметом розгляду студентів також мають бути документи, що додаються до апеляційної скарги. Варто звернути увагу на підстави і правові наслідки залишення апеляційної скарги без руху та повернення апеляційної скарги.

Варто пам'ятати, що в апеляційній інстанції справи переглядаються за правилами розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження з урахуванням особливостей, передбачених ГПК України. Засідання суду апеляційної інстанції складається з трьох частин: підготовчої, розгляду скарги по суті, винесення та оголошення постанови. Студенту варто опанувати, в якому порядку здійснюються процесуальні дії в кожній частині судового засідання.

Слід звернути увагу, що суд апеляційної інстанції переглядає справу за наявними у справі і додатково поданими доказами та перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги. Студенти мають з'ясувати, в яких випадках дозволяється подання додаткових доказів, за яких умов суд апеляційної інстанції не обмежується доводами та вимогами апеляційної скарги, а також з'ясувати строк розгляду апеляційної скарги.

Обов'язково необхідно дослідити повноваження господарського суду апеляційної інстанції. При цьому особливу увагу потрібно звернути на підстави для скасування та зміни рішення суду першої інстанції, а також вимоги щодо змісту постанови апеляційного суду, наслідки їх недотримання.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Підготуйте апеляційну скаргу на підставі самостійно змодельованих обставин.

Завдання 2. Які ухвали можуть бути самостійно оскаржені в апеляційному порядку?

а) про прийняття позовної заяви;
б) про заміну сторони, що вибула, її правонаступником;
в) про відмову у відводі судді;
г) про роз'єднання позовних вимог;
ґ) про забезпечення позову;
е) про відмову у витребуванні доказу;
є) про відновлення строку подання апеляційної скарги.

Задача 1. ПП «Промінь» звернулося до господарського суду з позовом до Корпорації «Будівельник» про передачу у власність п'ятикімнатної квартири у новому збудованому житловому будинку. Господарський суд позов задовольнив повністю. При цьому суд не дав оцінки такій обставині, як те, що зобов'язання про передачу квартири позивачу пов'язане із зустрічним зобов'язанням позивача частково профінансувати капітальне будівництво будинку, в якому знаходиться дана квартира. Дані обставини судом не досліджувались, оскільки сторони не заявляли про це.

Рішення підписано суддею Харченко О.О., хоча у вступній частині зазначено, що воно винесене судом у складі судді Марченко О.О.

Чи є підстави для скасування рішення господарським судом апеляційної інстанції у випадку подачі апеляційної скарги? Оцініть ситуацію.

Задача 3. ТОВ «Агроліс» звернулося до господарського суду з позовом до АТ «Міленіум» про стягнення неустойки за договором поруки. До участі у справі на боці відповідача було залучено третю особу АТ «Мрії дитинства». Рішенням в задоволенні позовних вимог відмовлено.

Постановою господарського суду апеляційної інстанції рішення скасовано, і припинено провадження у справі в зв'язку із затвердженням мирової угоди, укладеної між сторонами за участю третьої особи. Мировою угодою покладено обов'язок на третю особу АТ «Мрії дитинства» сплатити позивачу суму неустойки, при цьому розбивши її по частинам (з розстрочкою на два роки).

Оцініть постанову господарського суду апеляційної інстанції.

Задача 4. Які наслідки порушення порядку подання апеляційної скарги, якщо:

а) апеляційна скарга на рішення місцевого господарського суду від 20 вересня подана 20 жовтня;

б) до апеляційної скарги не додано документів, що підтверджують надсилання її копії іншим особам, що беруть участь у справі;

в) апеляційна скарга не оплачена судовим збором;

г) до апеляційної скарги не додано копії рішення, що оскаржується.

Задача 5. Комерційний банк «Олімп» подав позов до ТОВ «Страус» про стягнення заборгованості за кредитним договором. Відповідач в судове засідання не з'явився, відзив на позовну заяву не надав. Рішенням господарського суду позов було задоволено.

ТОВ «Страус» подало на рішення апеляційну скаргу, в якій зазначено, що при винесенні рішення окружний господарський суд не з'ясував наявність повноважень у комерційного директора ТОВ на підписання кредитного договору.

КБ «Олімп» надав господарському суду апеляційної інстанції відзив на апеляційну скаргу, додавши до неї документи, що підтверджують

про виконання комерційним директором ТОВ обов'язків його генерального директора на момент підписання кредитного договору.

Чи прийме апеляційний господарський суд додатково подані документи? Оцініть ситуацію.

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України: Постанова Пленуму ВГСУ від 17.05.2011 р. № 7.
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 15 травня 2019 року у справі № 205/8482/15-ц. URL : http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82095854.
3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19 червня 2018 року у справі № 18/1544-10. URL : http://reyestr.court.gov.ua/Review/75004257.
4. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень у господарському судочинстві : практ. коментар / упоряд. Ю. І. Руснак. Київ : Центр учбов. л-ри, 2016. 160 с.

Спеціальна література:

5. Богацька Н. Особливості апеляційного провадження відповідно до проекту Господарського процесуального кодексу України// Право України. 2017. № 9. С. 162-166.
6. Будурова Г.М. Обмеження права на оскарження судових рішень у господарських справах за новим ГПК України // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції : в 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 18 трав. 2018 р.) . 2018. : Т. 2 . 2018 . С. 666-669.
7. Воробель У. Відкликання апеляційної скарги та залишення її без розгляду: проблемні аспекти її співвідношення // Право України. 2015. № 3. С. 159-168.
8. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
9. Згама А.О. Повноваження суду апеляційної інстанції щодо перевір-

ки законності та обґрунтованості судових актів у господарському процесі // Вісник господарського судочинства. 2011. № 5. С. 153-159.

10. Згама А.О. Повноваження суду апеляційної інстанції у господарському процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. О., 2012. 19 с.
11. Ніколенко Л.М. Перегляд судових актів у господарському судочинстві: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.04. Донецьк, 2013. 29 с.
12. Сарнавський М. Ухвала як об'єкт апеляційного оскарження в господарському судочинстві // Підприємництво, господарство і право. 2019. № 2. С. 65-69.

Тема 15.
Перегляд судових рішень у касаційному порядку

Питання до теми:

1. Сутність та значення касаційного перегляду судових актів у господарському процесі.
2. Право та строк на касаційне оскарження.
3. Порядок подання касаційної скарги та її зміст. Відзив на касаційну скаргу, приєднання до касаційної скарги, її доповнення, зміна, відкликання або відмова від неї.
4. Відкриття касаційного провадження. Підстави залишення касаційної скарги без руху, її повернення, відмови у відкритті касаційного провадження. Закриття касаційного провадження.
5. Порядок та строки розгляду касаційної скарги.
6. Передача справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду.
7. Повноваження суду касаційної інстанції.
8. Касаційне оскарження ухвал господарських судів.
9. Порядок ухвалення судових рішень судом касаційної інстанції. Зміст постанови суду касаційної інстанції.

Методичні вказівки

При вивченні даної теми слід звернути увагу на призначення інституту перегляду справ у касаційному провадженні.

Процедуру перегляду судових актів у касаційному порядку становлять сукупність умов, порядку й послідовності діяльності суду касаційної інстанції з метою перевірки законності рішень та ухвал суду першої інстанції.

Елементами касаційного оскарження є об'єкт, суб'єкт та передумови права на касаційне оскарження. Слід розкрити кожен зазначений елемент.

Важливо пам'ятати, що судом касаційної інстанції у господарських справах є Верховний Суд України.

Студенти мають врахувати, що не підлягають касаційному оскарженню: 1) рішення, ухвали суду першої інстанції та постанови, ухвали суду апеляційної інстанції у справах, рішення у яких підлягають перегляду в апеляційному порядку Верховним Судом; 2) судові рішення у малозначних справах за винятками, передбаченими п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України.

Реалізація права касаційного оскарження здійснюється шляхом подання касаційної скарги безпосередньо до суду касаційної інстанції. При поданні касаційної скарги слід дотримуватися процесуального порядку. Студенти мають чітко усвідомити вимоги щодо форми та змісту касаційної скарги, встановлені ГПК, та які наслідки їх недотримання. Предметом розгляду студентів також мають бути документи, що додаються до касаційної скарги. Варто звернути увагу на підстави і правові наслідки залишення касаційної скарги без руху та повернення касаційної скарги.

Варто пам'ятати, що в касаційній інстанції скарга розглядається за правилами розгляду справи судом першої інстанції у порядку спрощеного позовного провадження з урахуванням особливостей, передбачених ст. 300 ГПК України. Засідання суду касаційної інстанції складається з таких частин: підготовчої, розгляду скарги по суті, винесення та оголошення постанови. Студенту варто опанувати, в якому порядку здійснюються процесуальні дії в кожній частині судового засідання.

Слід звернути увагу, що суд касаційної інстанції під час перегляду справи перевіряє правильність застосування судом першої чи апеляційної інстанції норм матеріального і процесуального права, при чому в межах доводів та вимог касаційної скарги на підставі встановлених фактичних обставин справи.

Студенти мають з'ясувати підстави для передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду, а також встановити строк розгляду касаційної скарги.

Обов'язково необхідно дослідити повноваження суду касаційної інстанції. При цьому особливу увагу потрібно звернути на підстави для скасування та зміни рішень судів першої та апеляційної інстанцій, а також порядок ухвалення судових рішень судом касаційної інтонації та вимоги щодо змісту його постанови, обов'язковість вказівок, що містяться в такій постанові.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Підготуйте апеляційну скаргу на підставі самостійно змодельованих обставин.

Задача 1. Після розгляду позовних вимог ТОВ «Міць» у порядку спрощеного позовного провадження, господарським судом першої інстанції у їх задоволені відмовлено. Не погоджуючись з висновками першої інстанції, ТОВ «Міць» подало апеляційну скаргу. Проте суд апеляційної інстанції залишив рішення суду першої інстанції без змін, а скаргу без задоволення. За захистом своїх прав Товариство звернулося до Верховного суду України, мотивуючи тим, що рішення судів першої та апеляційної інстанції є незаконними, а скаржник (ТОВ) є світовим лідером з виробництва сталі та зарекомендував себе як чесне і добросовісне підприємство у всіх ділових відносинах, а тому всі судові справи, що виникають зі спорів між позивачем та відповідачем, для скаржника мають виняткове значення..

Яке рішення має прийняти Верховний суд України? Прокоментуйте ситуацію.

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Рішення Конституційного суду України від 11.03.2010 р. № 8-рп/2010 у справі щодо офіційного тлумачення термінів «найвищий судовий орган», «вищий судовий орган», «касаційне оскарження», які мі-

стяться у статтях 125, 129 Конституції України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-10.

2. Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 11 грудня 2018 року у справі № 910/12230/16 // URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78715780.
3. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень у господарському судочинстві : практ. коментар / упоряд. Ю. І. Руснак. Київ : Центр учбов. л-ри, 2016. 160 с.

Спеціальна література:

4. Вронська Г. Касаційне провадження: перші кроки застосування нового ГПК // Юридичний вісник України. 2018. 1-18 січня (№ 1/2). С. 2-3.
5. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
6. Згама А. Про доступність правосуддя в контексті обмежень права на касаційне оскарження у господарському судочинстві // Підприємництво, господарство і право. 2019. № 3. С. 87-92.
7. Пономарьова О.О. Повноваження Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду відповідно до Господарського процесуального кодексу України в редакції Закону України № 2147-VIII від 03.10.2017 р. // Вісник кримінального судочинства. 2017. № 4. С. 175-181.
8. Смітюх А.В. Реалізація права на касаційне оскарження судових актів особами, не залученими до участі у справі, у господарському судочинстві // Вісник господарського судочинства. 2010. № 4. С. 95-102.
9. Устименко В., Яценко С. Процесуальні права та обов'язки судді-доповідача у Касаційному господарському суді // Право України. 2018. № 7. С. 103-114.

Тема 16.
Перегляд рішення, ухвали, постанови господарського суду за нововиявленими або виключними обставинами. Відновлення господарським судом втраченого судового провадження

Питання до теми:

1. Поняття нововиявлених обставин, їх відмежування від нових обставин. Поняття виключних обставин.
2. Підстави перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.
3. Порядок і строк подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами або виключними обставинами.
4. Особливості процедури та наслідки перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.
5. Порядок подання, форма і зміст заяви про відновлення втраченого судового провадження.
6. Розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження та його наслідки.

Методичні вказівки

Перегляд судових актів за нововиявленими обставинами є одним із видів перегляду актів господарського суду. На відміну від апеляційного та касаційного перегляду, перегляд за ново виявленими обставинами здійснюється тією ж інстанцією, що прийняла оскаржуваний акт.

Необхідно розрізняти поняття «новоявлені обставини» та «нові обставини», оскільки нові обставини об'єктивно не існували на момент винесення судового акта, а з'явилися вже після набрання ним законної сили.

Студентам варто звернути увагу на підстави перегляду судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами, визначеними у ст. 320 ГПК України.

Крім того, варто дослідити передумови права на подання заяви про перегляд судового акта за ново виявленими обставинами, до яких належать об'єктивні, суб'єктивні та формальні передумови. Студентам потрібно розкрити їх зміст.

При поданні заяви про перегляд судових рішень за ново виявленими або виключними обставинами слід дотримуватися процесуального

порядку. Студенти мають чітко усвідомити вимоги щодо змісту та форми такої заяви, встановлені ГПК, та які наслідки їх недотримання.

Особливу увагу доцільно приділити порядку перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами, визначеному ст. 325 ГПК України.

Розглядаючи питання відновлення господарським судом страченого судового провадження, варто визначити порядок такого відновлення, а також з'ясувати вимоги щодо форми і змісту заяви про відновлення втраченого провадження. Особливості розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження визначені у ст.. 362 ГПК України.

Натомість, у справі про відновлення втраченого судового провадження заявник звільняється від сплати судових витрат, крім випадку подання завідомо неправдивої заяви.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Складіть зразок заяви про перегляд рішення, ухвали чи постанови господарського суду за винятковими обставинами на підставі самостійно змодельованих обставин.

Завдання 2. Поясніть різницю між новими доказами та нововиявленими обставинами.

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Про деякі питання практики перегляду рішень, ухвал, постанов за нововиявленими обставинами: Постанова пленуму ВГСУ від 26.12.2011 р. №17.
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 29 січня 2019 року у справі № 2-16552/10 (провадження № 11-1072зва18). URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79543758.
3. Про відсутність підстав для перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами (п. 2 ч. 3 ст. 320 Господарського процесуального кодексу України) // Право України. 2018. № 2. С. 258-263.

Спеціальна література:

4. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Под-

церковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.

5. Зельдіна О. Р., Колесник Р. М. Інститут перегляду рішення суду за нововиявленими обставинами // Право і суспільство. 2017. № 4. Ч. 1. С.89-95.
6. Зельдіна О.Р., Колесник Р.М. Напрями модернізації законодавства щодо підстав перегляду рішень господарського суду за нововиявленими обставинами // Часопис Київського університету права. 2017. № 2. С. 90 — 93.
7. Колесник Р. Істотні для справи обставини як підстава для перегляду рішення господарського суду за нововиявленими обставинами // Підприємництво, господарство і право. 2017. № 3. С. 74-78.
8. Колесник Р. Щодо порядку перегляду рішень господарського суду за нововиявленими обставинами // Підприємництво, господарство і право. 2017. № . С. 75-78.
9. Ніколенко Л.М. Порядок перегляду судових актів за нововиявленими обставинами // Митна справа. 2013. № 5 (89). ч. 2 кн. 2. С. 234-241.
10. Ніколенко Л. Поняття та ознаки перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами у господарському судочинстві // Право України. 2018. № 7. С. 115-129.
11. Степанов С.В. Перегляд судових рішень господарських судів за нововиявленими обставинами: монографія. Одеса: «Атлант», 2012. 186 с.

Тема 17.
Провадження у справах за участю іноземних осіб

Питання до теми:

1. Процесуальні права та обов'язки іноземних осіб в господарському процесі України. Умови і порядок звернення іноземних осіб до господарських судів України.
2. Підсудність господарським судам України справ за участю іноземних осіб та особливості розгляду цих справ.
3. Порядок звернення господарських судів України із судовими дорученнями до іноземних судів або інших компетентних органів іноземної держави. Види судових доручень.

4. Виконання судових доручень господарськими судами та іншими компетентними органами України.

Методичні вказівки

Право на звернення до господарського суду України іноземних суб'єктів господарювання регламентоване положеннями спеціального Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та нормами розділу IX ГПК України. Зокрема, іноземні особи мають такі самі процесуальні права та обов'язки, що і громадяни України та юридичні особи, створені за законодавством України, крім винятків, встановлених законом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Слід звернути увагу на два існуючих порядки звернення господарського суду з відповідним дорученням до іноземного суду чи іншого компетентного органу іноземної держави, залежно від того, чи з даною державою в України укладений міжнародний договір або ні.

Студенти мають чітко усвідомити вимоги щодо змісту та форми доручення про надання правової допомоги, встановлені ГПК.

Крім того, суди України виконують доручення іноземних судів щодо надання правової допомоги: вручення викликів до суду чи інших документів, допит сторін або свідків, проведення експертизи або огляд на місці, вчинення інших процесуальних дій. У свою чергу виконання судового доручення підтверджується протоком судового засідання, іншими документами, складеними чи отриманими в ході виконання доручення (мають бути засвідчені підписом судді та гербовою печаткою).

Слід звернути увагу на судові доручення, які не приймаються до виконання, закріплені у ч. 2 ст. 269 ГПК України.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Визначте особливості участі іноземних осіб у господарському, цивільному та адміністративному процесі. Результати представте у формі таблиці.

Завдання 2. Під час розгляду справи в окружного господарського суду виникла потреба вручити документи громадянину України, який навчається в Польщі. *Порадьте як діяти суду в цій ситуації?*

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах: Гаазька конференція від 15.11.1965 р. // URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890
2. Про деякі питання розгляду справ за участю іноземних підприємств і організацій: Роз'яснення президії ВГСУ від 31.05.2002 р. № 04-5/608.
3. Спеціальна література:
4. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.
5. Поєдинок В.В. Проблеми вирішення спорів між іноземними інвесторами та приймаючими державами // Вісник Вищого господарського суду України. 2012. № 5. С. 93-100.
6. Про узагальнення судової практики вирішення господарськими судами окремих категорій спорів за участю нерезидентів // Вісник господарського судочинства. 2009. № 2. С. 25-55.
7. *Степанова Т.В. Щодо участі іноземців у господарському судочинстві України // Сучасний розвиток державотворення та право творення в Україні: проблеми теорії та практики : Збірник матеріалів II Всеукраїнської конференції студентів, аспірантів і молодих учених. 12 березня 2010 року, м. Маріуполь. Маріуполь, 2010. С. 94-95.*
8. Хачатрян В. Особливості розгляду справ за участю іноземних суб'єктів господарювання // Юридичний вісник України. 2014. 19-25 квітня (№ 16). С. 11.
9. Чучкова Н. Правове регулювання участі іноземних осіб у цивільному, господарському та адміністративному процесах України: порівняльна характеристика // Право України. 2014. № 1. С. 310-316.

Тема 18.
Виконання рішення, ухвали, постанови господарського суду

Питання до теми:

1. Загальна характеристика та правова природа інституту виконання судових рішень.
2. Учасники виконавчого провадження, їх процесуальний статус.
3. Види виконавчих документів в господарському процесі
4. Способи примусового виконання судових рішень.
5. Відстрочення або розстрочення виконання судового рішення, зміна способу та порядку його виконання.
6. Зупинення виконання судового рішення. Закінчення та відновлення виконавчого провадження.
7. Поворот виконання рішення господарського суду.
8. Судовий контроль за виконанням рішень суду. Підстави, способи та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної виконавчої служби, приватного виконавця в господарському суді.

Методичні вказівки

Виконання судового рішення є неодмінною складовою права кожного на судовий захист. Судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими на всій території України, а у випадках, встановлених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою, - і за її межами.

Студенти мають дослідити питання звернення судових рішень до виконання. Учасниками виконавчого провадження є виконавець, сторони, представники сторін, прокурор, експерт, спеціаліст, перекладач, суб'єкт оціночної діяльності - суб'єкт господарювання, особи, права інтелектуальної власності яких порушені. Рекомендується з'ясувати процесуальний статус учасників виконавчого провадження.

Крім того, слід приділити увагу розгляду окремих видів виконавчих документів у господарському процесі (наказ, судовий наказ, ухвала) та визначити вимоги, що висуваються до кожного з них.

Способи виконання слід відмежовувати від способів захисту , оскільки спосіб виконання є складовою способу захисту, що реалізується на стадії виконання рішення суду.

Залежно від спрямованості примусу способи виконання рішень судів можна поділити на такі групи: що передбачають примус боржника до вчинення певних дій чи стягнення майна; що передбачають примус третіх осіб звернути стягнення на майно боржника або майно, що належить передати боржнику; щодо встановлення певного змісту правовідносин; способи змішаного типу.

Слід звернути увагу, що наявність розстрочення/відстрочення виконання рішення суд не змінює суті способу виконання, а лише змінює порядок.

Щодо повороту виконання судового рішення, то зазначимо, що таке питання вирішується судом апеляційної чи касаційної інстанції під час винесення постанови у порядку, визначеному ст. 333 ГПК України.

Судовий контроль за виконанням рішенням суду має особливе значення як гарантія належного захисту прав та інтересів осіб. Зокрема, сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду із скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця порушено їх права під час виконання судового рішення. Особливості розгляду таких скарг визначаються розділом VI ГПК України.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Складіть зразок скарги про бездіяльність державного виконавця на підставі самостійно змодельованих обставин.

Завдання 2. Складіть зразок заяви про відстрочку або розстрочку виконання рішення на підставі самостійно змодельованих обставин.

ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти та судова практика:

1. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 30. Ст. 542.
2. Рішення Конституційного суду України від 26.06.2013 р. № 5-рп/2013 у справі щодо офіційного тлумачення положень пункту 2 частини другої статті 17, пункту 8 частини першої статті 26, частини першої статті 50 Закону України «Про виконавче провадження»

(про розстрочку виконання рішення господарського суду). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/ v005p710-13.

3. Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.12.2003 р. № 14 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0014700-03
4. Про деякі питання практики виконання рішень, ухвал, постанов господарських судів України : Постанова Пленуму ВГСУ від 17.10.2012 №9
5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 10 квітня 2019 року у справі № 815/4483/16. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81287819
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 10 квітня 2019 року у справі № 908/2520/16. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81360749.
7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 920/149/18. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/80854638.
8. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 199/6713/14-ц. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80854817
9. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 914/3015/15. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79314110
10. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 24 квітня 2019 року у справі № 914/3587/14. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81691841
11. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26 червня 2018 року у справі № 727/1256/16-ц. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75286993.
12. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 27 березня 2019 року у справі № 823/359/18. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81574010
13. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 5 червня 2019 року у справі № 911/100/18. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/

Review/82703534.

14. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 4 вересня 2018 року у справі № 5023/4388/12. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/76381567.

15. Правові висновки Верховного Суду у справах щодо виконання судових рішень та виконавчого провадження (господарська юрисдикція) : [системат. збірник] / упоряд.: С. В. Жуков, В. Я. Погребняк. Київ : Прав. єдність, 2019. 336 с

Спеціальна література:

16. Господарське процесуальне право : підручник / за ред.: О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. Х. : Одіссей, 2012. 400 с.

17. Довженко С. Деякі проблеми реалізації стадії виконання рішення господарського суду // Підприємництво, господарство і право. 2008.

18. № 12. С. 64-66.

19. Кузьміна І.С. Місце приватних виконавців у системі суб'єктів виконавчого провадження України // Порівняльно-аналітичне право. 2014. № 8. С. 143–146.

20. Петров В.С. Встановлення та зміна способу і порядку виконання рішення господарського суду : 12.00.04 : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2016. 209 с.

21. Святогор О.А. Правове регулювання виконання рішень господарського суду: постановка проблеми // Економіка та право. Серія «Право». 2015. № 2. С. 45–52.

22. Солонар А.В., Васильєва В.В. До питання запровадження інституту приватних виконавців в Україні // Юридичний науковий електронний журнал. 2016. № 1. С. 65–58.

23. Татьков В. І. Ефективне виконання рішень господарських судів: складова права на справедливий суд і тенденція розвитку господарського процесу. 2013 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ ecpr_2013_2_9.

24. Чумак О.О. Практика організації діяльності органів примусового виконання рішень іноземних держав // Форум права. 2011. № 4. С. 813–817.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛІВ

Модульний контроль проводиться у формі усних відповідей студентів на запитання відповідних тем, а також вирішення тестових завдань.

ВАРІАНТ 1

1. Який із наведених нижче принципів не відноситься до законодавчо закріплених принципів здійснення господарського судочинства:
   а) верховенства права;
   б) розумності строків розгляду справи судом;
   в) гласності;
   г) пропорційності;
   д) обов`язковості досудового врегулювання спорів.

2. Докази у господарському процесі мають бути:
   а) достовірними, допустимими;
   б) достовірними, належними, допустимими;
   в) належними, допустимими;
   г) достовірними, належними.

3. Вирішення спору господарським судом здійснюється у строк:
   а) не більше двох місяців від дня початку слухання справи по суті, з можливістю його продовження за ініціативою суду до 10 днів;
   б) не більше двох місяців від дня одержання позовної заяви, з можливістю його продовження за клопотанням сторін до 15 днів;
   в) не більше трьох місяців від дня прийняття позовної заяви судом, з можливістю його продовження за ініціативою суду до 15 днів;
   г) не більше трьох місяців від дня порушення провадження по справі, з можливістю його продовження за клопотанням сторін до 10 днів.

4. Які особи НЕ можуть бути стороною в судовому процесі:
   а) відособлені підрозділи юридичних осіб;
   б) громадяни-підприємці;
   в) іноземці;
   г) усі відповіді вірні.

5. Підстави вступу у справу третіх осіб із самостійними вимогами на предмет спору:
   а) за ініціативою господарського суду;
   б) за клопотанням позивача або відповідача;
   в) за ініціативою такої особи;
   г) шляхом подання позовної заяви;
   д) за ініціативою прокурора.

6. Які судові витрати не передбачені ГПК:
   а) судовий збір;
   б) суми, що підлягають виплаті свідкам;
   в) витрати, пов'язані із оглядом та дослідженням речових доказів у місці їх знаходження;
   г) оплата послуг перекладача;
   д) витрати на розшук відповідача.

7. ГПК передбачені такі засоби доказування:
   а) висновок судового експерта;
   б) письмові докази;
   в) речові докази;
   г) показання свідків;
   д) усі відповіді вірні;
   є) правильна відповідь а) , б), в).

8. Яким судом може бути призначена судова експертиза:
   а) судом першої інстанції;
   б) судом апеляційної інстанції;
   в) Верховним Судом України.
   г) усі відповіді вірні;
   д) правильна відповідь а) , б);

е) правильна відповідь а), в);
є) правильна відповідь а) , б), в).

9. Способами забезпечення доказів, передбачені ГПК України, є:
а) накладення арешту на майно, що належить особі, щодо якої вжито запобіжних заходів;
б) накладення арешту на грошові кошти, які належать особі, щодо якої вжито запобіжних заходів;
в) витребування доказів;
г) огляд приміщень, в яких відбуваються дії, пов`язані з порушенням прав.

10. В яких випадках дотримання порядку досудового врегулювання спорів є обов'язковим:
а) за наявності в договорі умови про досудовий порядок врегулювання всіх спорів, що виникають при його виконанні;
б) у випадку зміни або розірвання договору;
в) у жодному випадку не є;
г) в будь-якому випадку на вимогу однієї із сторін правовідношення.

11. Відзив подається в строк, встановлений судом, який не може бути меншим … з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі:
а) десяти днів;
б) п'ятнадцяти днів;
в) двадцяти днів;
г) тридцяти днів.

12. У випадках подання позовної заяви із порушенням правил підсудності господарський суд повинен:
а) відмовити в прийнятті позовної заяви;
б) залишити позовну заяву без руху;
в) повернути позовну заяву без розгляду
г) передати позовну заяву до іншого господарського суду;
д) припинити провадження у справі.

13. Підставою повернення позовної заяви без розгляду є:
   а) у позовній заяві не вказано банківських реквізитів сторін;
   б) позов подано до підприємства, організації, які ліквідовано;
   в) позовну заяву підписано особою, посадове становище якої не вказано;
   г) позовну заяву подано із порушенням правил територіальної та виключної підсудності;
   д) позовну заяву подано до кількох відповідачів.

14. Господарський суд НЕ може застосовувати такі заходи до забезпечення позову:
   а) накладення арешту на поточні та інші рахунки, що належать відповідачеві;
   б) накладення арешту на майно, що належить відповідачеві;
   в) заборона відповідачеві вчиняти певні дії;
   г) заборона третій особі із самостійними вимогами на предмет спору вчиняти певні дії, що стосуються предмета спору;
   д) накладення арешту на майно, що належить відповідачеві і знаходиться у іншої особи.
   є) заборона проводити загальні збори акціонерів або учасників господарського товариства та приймати ними рішення.

15. У порядку спрощеного позовного провадження можуть розглядатися справи:
   а) у спорах, що виникають з договору оренди майна;
   б) про банкрутство;
   в) у спорах щодо приватизації державного чи комунального майна;
   г) у спорах, які виникають з корпоративних відносин.

16. Рішення господарського суду набирає законної сили:
   а) через п’ять днів з дня його прийняття;
   б) через десять днів з дня його прийняття;
   в) через двадцять днів з дня його прийняття;
   г) через тридцять днів з дня його прийняття.

17. Які порушення процесуального закону є безумовними підставами для скасування рішення в апеляційному/ касаційному порядку:

а) справу розглянуто із порушенням встановлених ГПК процесуальних строків;
б) в першій інстанції справу розглянуто суддею одноособово;
в) справу розглянуто за відсутністю сторони, яку було усно попереджено про обов'язковість явки до суду;
г) суд прийняв рішення про права та обов'язки осіб, які не були залучені до участі у справі.

18. Касаційна скарга на рішення суду першої інстанції після апеляційного перегляду справи та постанову суду апеляційної інстанції розглядається протягом:
а) двадцяти днів;
б) тридцяти днів;
в) шістдесяти днів;
г) дев'яноста днів.

19. Юрисдикція господарських судів не поширюється на:
а) справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні і виконанні договорів щодо приватизації майна;
б) справи за заявами органів Антимонопольного комітету України, Рахункової палати з питань, віднесених законодавчими актами до їх компетенції;
в) справи у спорах, що виникають при погодженні стандартів та технічних умов;
г) справи у спорах з майновими вимогами до боржника, стосовно якого порушено справу про банкрутство, щодо стягнення заробітної плати.

20. Зупинення стягнення на підставі виконавчого документа або іншого документа, за яким стягнення здійснюється у безспірному порядку, є:
а) запобіжним заходом;
б) заходом забезпечення доказів;
в) заходом забезпечення позову;
г) запобіжним заходом та заходом забезпечення позову

ВАРІАНТ 2

1. Колегіальний розгляд справ НЕ є обов'язковим:
   а) в суді першої інстанції;
   б) при перегляді рішень в апеляційному порядку;
   в) при перегляді ухвал в касаційному порядку;
   г) усі варіанти вірні.

2. Формами судового процесу, передбаченими Господарським процесуальним кодексом, є:
   а) позовне провадження;
   б) окреме провадження;
   в) провадження у справах, що виникають із публічно-правових відносин;
   г) усі відповіді вірні.

3. Підстави вступу у справу третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору:
   а) за ініціативою господарського суду;
   б) за клопотанням позивача або відповідача;
   в) за клопотанням третьої особи із самостійними вимогами на предмет спору;
   г) за власною ініціативою таких осіб шляхом подання позовної заяви;
   д) за ініціативою прокурора;
   е) усі відповіді вірні;
   є) правильна відповідь а) і б).

4. До видів процесуальних строків відносяться:
   а) строки встановлені ГПК України та строки встановлені господарським судом;
   б) строки визначаються сторонами самостійно;
   в) строки встановлені ГПК України;
   г) строки встановлені господарським судом.

5. За наслідками розгляду апеляційної скарги апеляційний господарський суд приймає:

а) рішення або ухвалу;
б) рішення;
в) постанову або ухвалу;
г) постанову.

6. Обставини, які свідчать про те, що права особи порушені або існує реальна загроза їх порушення можуть бути підставою для звернення до господарського суду із заявою про:
   а) огляд приміщень, в яких відбуваються дії, пов'язані з порушенням прав;
   б) заборону відповідачеві вчиняти певні дії;
   в) заборону іншим особам вчиняти дії, що стосуються предмета спору;
   г) будь-який з вищеперерахованих заходів.

7. Окрема ухвала про порушення законності або недоліки в діяльності підприємства, установи, організації, державного чи іншого органу виноситься:
   а) тільки господарським судом першої інстанції;
   б) тільки господарськими судами першої та апеляційної інстанцій;
   в) тільки господарськими судами апеляційної та касаційної інстанцій;
   г) господарськими судами будь-яких інстанцій.

8. Позивачами у господарському процесі можуть виступати:
   а) юридичні та фізичні особи, державні органи та прокурор;
   б) підприємства, установи, організації, фізичні особи-підприємці, державні та інші органи;
   в) підприємства, установи, організації, фізичні особи-підприємці, державні та інші органи, фізичні особи, що не є суб'єктами підприємницької діяльності;
   д) підприємства, установи, організації (крім іноземних), фізичні особи-підприємці, державні та інші органи, фізичні особи, що не є суб'єктами підприємницької діяльності.

9. Поняття компетенції господарських судів:
   а) не визначено законодавцем;
   б) визначено у ГПК України;
   в) визначено в Законі України «Про судоустрій та статус суддів»;
   г) визначено у Конституції України

10. Посадові особи та інші працівники підприємств, установ, організацій, державних та інших органів, коли їх викликано для дачі пояснень з питань, що виникають під час розгляду справи мають право:
   а) знайомитися з матеріалами справи;
   б) подавати докази;
   в) брати участь в огляді та дослідженні доказів;
   г) усі відповіді вірні.

11. Предметом позову є:
   а) вимоги про захист порушеного права або охоронюваного законом інтересу;
   б) прохання про захист порушеного права або охоронюваного законом інтересу;
   в) факти, які обґрунтовують вимоги про захист порушеного права або охоронюваного законом інтересу;
   г) факти, які обґрунтовують прохання про захист порушеного права або охоронюваного законом інтересу.

12. При колегіальному розгляді справу у першій інстанції слухають:
   а) 2 судді;
   б) 3 судді;
   в) 4 судді;
   г) 5 суддів.

13. Протокол складається:
   а) у судовому засіданні;
   б) про огляд речових доказів, що швидко псуються;
   в) про повернення речових доказів;
   г) про одержання доказів на виконання ухвали про витребування доказів.

14. Рішення господарських судів виконуються на підставі виданих ними:
   а) виконавчих листів;
   б) ухвал про виконання рішень (постанов) господарських судів;
   в) судових наказів;
   г) наказів.

15. Стороною господарського процесу є:
   а) третя особа, що не заявляє самостійні вимоги;
   б) судовий експерт;
   в) відповідач;
   г) прокурор.

16. Стягнення судового збору здійснюється:
   а) органами державної виконавчої служби;
   б) органами державної виконавчої служби або приватними виконавцями;
   в) державними податковими інспекціями;
   г) державними податковими інспекціями або приватними виконавцями.

17. Судові витрати складаються з:
   а) виключно з державного мита та збору на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу;
   б) виключно з державного мита, збору на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу, оплати послуг перекладача та адвоката;
   в) виключно з судового збору;
   г) з судового збору, сум, що підлягають сплаті за проведення судової експертизи, призначеної господарським судом, витрат, пов'язаних з оглядом та дослідженням речових доказів у місці їх знаходження, оплати послуг перекладача, адвоката та інших витрат, пов'язаних з розглядом справи.

18. Судом першої інстанції у справах, у яких відповідачем є Національний банк України є:

а) господарський суд міста Києва;
б) господарський суд Київської області;
в) Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду;
г) Велика Палата Верховного Суду.

19. Строк подання касаційної скарги на рішення суду:
а) протягом місяця з дня набрання рішенням суду законної сили;
б) протягом місяця з дня винесення рішення суду;
в) протягом двадцяти днів з дня його проголошення;
г) протягом місяця з дня його проголошення.

20. Назвіть підстави порушення справи про банкрутство юридичних осіб відповідно Кодексу з питань банкрутства:
а) безспірні вимоги кредитора (кредиторів) до боржника сукупно становлять не менше ста мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником протягом одного місяця після встановленого для їх погашення строку;
б) безспірні вимоги кредитора (кредиторів) до боржника сукупно становлять не менше двохсот мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником протягом двох місяців після встановленого для їх погашення строку;
в) безспірні вимоги кредитора (кредиторів) до боржника сукупно становлять не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником протягом трьох місяців після встановленого для їх погашення строку;
г) безспірні вимоги кредитора (кредиторів) до боржника сукупно становлять не менше п’ятиста мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником протягом п’яти місяців після встановленого для їх погашення строку.

ПЕРЕЛІК І ЗМІСТ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

У якості індивідуальної роботи кожен студент має представити **реферат** на одну з представлених тем:

1. Форми вирішення спорів підприємців в Україні.
2. Історія комерційного судочинства України.
3. Завдання та повноваження господарських судів в Україні.
4. Значення судової практики в розвитку господарського процесуального права і законодавства.
5. Принцип диспозитивності в господарському процесі.
6. Принцип змагальності в господарському процесі.
7. Юрисдикція господарських судів та її основні критерії.
8. Колізії юрисдикції в господарському процесі та шляхи їх вирішення.
9. Господарський суд як учасник господарського процесу.
10. Треті особи в господарському процесі.
11. Захист державних інтересів в господарському процесі.
12. Представництво в господарському процесі.
13. Предмет доказування в господарському процесі та його структура.
14. Використання окремих засобів доказування в господарському процесі.
15. Поняття позову в господарському процесі.
16. Способи захисту прав відповідача в господарському процесі.
17. Судові витрати в господарському процесі.
18. Основні проблеми відкриття провадження у справі в господарському процесі та принцип доступності правосуддя.
19. Мирова угода як засіб примирення в господарському процесі.
20. Винесення рішення господарським судом.
21. Розвиток системи перегляду судових рішень в господарському судочинстві України.

22. Становлення і розвиток інституту апеляції в господарському процесі України.
23. Межі розгляду справи в господарському суді апеляційної інстанції.
24. Повноваження суду апеляційної інстанції в господарському процесі.
25. Становлення і розвиток інституту касації в господарському процесі України.
26. Межі розгляду справи в господарському суді касаційної інстанції.
27. Обмеження права на касаційне оскарження.
28. Порівняльний аналіз апеляційної та касаційної інстанцій господарських судів.
29. Реалізація принципів господарського процесу на стадіях перегляду судових актів в апеляційному та касаційному порядку.
30. Підстави розгляду справ в господарському суді за нововиявленими обставинами.
31. Місце виконавчого провадження в системі господарського процесу.
32. Загальна характеристика провадження у справі про банкрутство в господарському суді.
33. Особливості перегляду судових актів господарського суду у справі про банкрутство.
34. Правове положення осіб, що беруть участь у справі про банкрутство.
35. Провадження у справах за участю іноземних суб'єктів господарювання
36. Особливості розгляду господарських спорів третейськими судами в Україні.
37. Порядок визнання та виконання рішень іноземних арбітражів.
38. Особливості розгляду спорів за договором... (вибрати договір за власним бажанням).

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

Метою написання реферату є систематизація, узагальнення, закріплення та розширення теоретичних знань щодо основних понять господарського процесуального права, його джерел та інститутів. Реферат має відображати рівень теоретичної підготовки студентів і вміння творчого використання матеріалу дисципліни.

Реферат повинен бути виконаний творчо, на високому науково-теоретичному рівні. Під час підготовки реферату студенту необхідно продемонструвати вміння користуватися нормативно-правовими актами, судовою практикою та спеціальною юридичною літературою для виявлення закономірностей явища, що досліджується.

Реферат має бути обсягом 10-15 сторінок і містити такі розділи: вступ, основна частина, висновки та пропозиції, використана література, додатки.

У вступі обґрунтовується актуальність теми, формулюються мета і завдання дослідження.

В основній частині слід відобразити теоретичний огляд літератури з досліджуваного питання вітчизняних та зарубіжних авторів, теоретичне обґрунтування актуальності вибраної теми, здійснити висвітлення теоретичних основ досліджуваного питання згідно складеного плану.

Висновки та пропозиції повинні бути стислими, обґрунтованими, чітко сформульованими і містити основні результати роботи.

У списку літератури вказуються всі джерела, які студент фактично використовував у роботі над темою, у такому порядку: нормативно-правові акти; судова практика; спеціальна література (за алфавітом).

Виклад змісту реферату має бути чітким, зрозумілим і стислим, слід послідовно і вичерпно розкривати тему та її окремі питання. Текст необхідно переділяти абзацами, допоміжний матеріал доцільно подавати у додатку.

При написанні реферату потрібно користуватися єдиними умовними позначеннями та скороченнями. Цитати, інші запозичені дані повинні мати обов'язково посилання на джерело, яке подається у квадратних дужках цитати. У дужках вказують порядковий номер джерела відповідно до списку використаної літератури та сторінку.

Роботу відкриває титульний аркуш. На наступному аркуші вказується зміст, де зазначаються всі розділи роботи. Нумерація сторінок реферату повинна бути наскрізною, починаючи з титульного аркуша.

Реферат має бути підготовлений на окремих аркушах формату А-4 з полями 35 мм (з лівого боку аркуша) та 10-15 мм (з правого боку аркуша).

ПИТАННЯ ДЛЯ ІСПИТУ / ЗАЛІКУ

1. Історія виникнення й становлення господарських судів України, їх статус і роль в сучасних умовах формування ринкових відносин.
2. Одеський комерційний суд: основні етапи та наслідки функціонування.
3. Система та структура господарських судів України
4. Завдання й функції господарських судів
5. Право на звернення до господарського суду у матеріальному та процесуальному значеннях.
6. Поняття господарського процесуального права й господарського процесу. Господарські процесуальні правовідносини.
7. Форми господарського судочинства, їх характеристика й значення.
8. Стадії господарського процесу, їх характеристика й значення.
9. Предмет господарського процесуального права, інші його системоутворюючі елементи.
10. Основні засади (принципи) господарського судочинства.
11. Джерела господарського процесуального права.
12. Загальна характеристика, значення та структура Господарського процесуального кодексу України.
13. Правова природа досудового врегулювання господарських спорів. Практика його застосування на сучасному етапі. Порядок пред'явлення й розгляду претензій.
14. Порядок досудового врегулювання розбіжностей, пов'язаних з укладенням, зміною й розірванням господарських договорів.
15. Розмежування підвідомчості справ між адміністративними й господарськими судами. Розмежування компетенції між загальними судами й господарськими судами.
16. Справи, що відносяться до юрисдикції господарських судів. Підвідомчість, компетенція та юрисдикція господарських судів: розмежування понять.
17. Особливості розгляду господарських справ в порядку спрощеного позовного провадження.

18. Види юрисдикції (підсудності) справ господарських судів. Загальні правила визначення підсудності справ господарськими судами.
19. Виключна юрисдикція (підсудність) справ господарських судів, її особливості.
20. Територіальна юрисдикція (підсудність) справ господарських судів, загальні правила її визначення.
21. Загальна характеристика учасників господарського судового процесу.
22. Правове становище судді (суду) у господарському судочинстві.
23. Підстави й порядок відводу судді господарського суду.
24. Сторони в господарському процесі, їх правова характеристика.
25. Треті особи в господарському процесі, їх права й обов'язки.
26. Органи та особи, які звертаються до господарського суду для захисту державних та суспільних інтересів.
27. Правове регулювання участі у господарському процесі свідка,експерта, експерта з питань права, спеціаліста та перекладача.
28. Участь у господарському процесі осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах юридичної особи у спорах про відшкодування збитків, заподіяних її посадовою особою.
29. Поняття доказів у господарському процесі, їх види та характеристика.
30. Особливості доказування в господарському процесі. Забезпечення доказів.
31. Письмові, речові й електронні докази, особливості їх представлення сторонами та витребування судом. Показання свідків в господарському процесі.
32. Призначення господарським судом судової експертизи, значення її висновку при прийнятті судом рішення в справі.
33. Мирова угода в господарському процесі та порядок її затвердження. Відмежування від визнання позову та відмови від позову.
34. Медіація як вид правової роботи та її значення для господарського процесу.
35. Порядок та значення врегулювання господарського спору за участю судді.
36. Господарсько-процесуальне представництво.

37. Поняття й види судових витрат у господарському судочинстві. Забезпечення судових витрат.
38. Судовий збір, підстави, розмір і порядок його сплати.
39. Порядок розподілу судових витрат між сторонами. Повернення судового збору: порядок і підстави.
40. Процесуальні строки в господарському процесі: їх види й характеристика.
41. Порядок обчислення строків. Зупинення, відновлення, продовження й переривання процесуальних строків. Правові наслідки пропуску процесуальних строків.
42. Заходи господарсько-процесуального примусу.
43. Наказне провадження в господарському процесі.
44. Умови й порядок пред'явлення позову в господарському процесі, наслідки їх порушення.
45. Позовна заява, її форма й зміст. Інші заяви по суті справи.
46. Підстави відмови господарського суду у прийнятті позовної заяви. Правові наслідки відмови судом у прийнятті позову.
47. Порядок виправлення недоліків оформлення позовної заяви. Підстави залишення без руху та повернення судом позовної заяви.
48. Порядок порушення господарським судом провадження у справі. Підготовче провадження.
49. Забезпечення позову: види та порядок застосування заходів господарським судом.
50. Строк розгляду справи господарським судом, підстави й порядок його продовження.
51. Порядок розгляду господарським судом справи по суті.
52. Підстави відкладання господарським судом розгляду справи, перерва в судовому засіданні.
53. Зупинення господарським судом провадження по справі та порядок його поновлення. Закриття провадження у справі.
54. Порядок, підстави й правові наслідки залишення господарським судом позову без розгляду.

55. Рішення господарського суду, порядок його прийняття, сутність і зміст.
56. Ухвали господарського суду, їх види, підстави для оскарження. Окрема ухвала господарського суду, її роль у встановленні господарського правопорядку.
57. Права господарського суду при вирішенні справи по суті й ухваленню рішення.
58. Розгляд господарських справ в порядку спрощеного позовного провадження.
59. Порівняльна характеристика спрощеного і загального позовного провадження.
60. Види проваджень в господарському процесуальному праві з перегляду рішень господарських судів, їх характеристика й особливості.
61. Право апеляційного оскарження рішень і ухвал місцевого господарського суду, його суб'єкти.
62. Форма й зміст апеляційної скарги, строки її подачі.
63. Підстави повернення апеляційної скарги і його правові наслідки. Відмова у відкритті апеляційного провадження.
64. Повноваження апеляційної інстанції. Підстави для скасування або зміни рішень місцевого господарського суду.
65. Постанова апеляційного суду, її зміст.
66. Порядок оскарження ухвал місцевого господарського суду.
67. Право касаційного оскарження, його суб'єкти й об'єкти.
68. Зміст касаційної скарги, строки й порядок її подачі.
69. Повноваження суду касаційної інстанції. Підстави скасування й зміни рішень місцевих і постанов апеляційних господарських судів.
70. Процесуальні дії сторін, пов'язані з подачею касаційної скарги. Межі перегляду справи в суді касаційної інстанції.
71. Процесуальний порядок розгляду справ в суді касаційної інстанції.
72. Підстави та порядок передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду.
73. Порядок розгляду господарськими судами справ за участю іноземних осіб. Порядок виконання судових доручень іноземних судів.

74. Особливості розгляду й вирішення господарськими судами справ про банкрутство.
75. Стадії провадження у справах про банкрутство.
76. Учасники провадження у справах про банкрутство.
77. Санація боржника у справах про банкрутство.
78. Ліквідаційна процедура у справах про банкрутство.
79. Перегляд господарськими судами рішень, ухвал і постанов за нововиявленими або виключними обставинами.
80. Відновлення господарським судом втраченого судового провадження.
81. Виконавче провадження – завершальна стадія господарського судового процесу. Закон «Про виконавче провадження»: загальна характеристика.
82. Судовий наказ, його зміст, порядок і строки пред'явлення до виконання.
83. Загальні умови виконання наказу господарського суду, відповідальність за його невиконання. Дублікат наказу господарського суду, порядок його видачі.
84. Відстрочка, розстрочка, зміна способу виконання рішення господарського суду. Поворот виконання судового акту господарського суду
85. Третейські суди (арбітражі), що розглядають господарські спори: порядок їх створення, мета й завдання. Арбітражне застереження.
86. Види третейських судів, що розглядають господарські спори, процедура прийняття ними рішень і порядок їх виконання.
87. Компетенція та регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду.
88. Історія становлення і розвитку торгових (комерційних) судів у країнах Європи та США.
89. Підстави та порядок оскарження рішень третейських судів у господарських судах.
90. Порядок видачі господарськими судами виконавчих документів на примусове виконання рішень третейських судів.

ЗМІСТ

ВСТУП 3
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ 5
ПРОГРАМА КУРСУ 6
ОСНОВНА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ 13
ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ 21
Тема 1. Історико-правові передумови відокремлення господарського судочинства 21
Тема 2. Поняття та система господарського процесуального права 26
Тема 3. Юрисдикція господарських судів 29
Тема 4. Учасники судового процесу 34
Тема 5. Судові витрати у господарському процесі 40
Тема 6. Строки у господарському процесі. Засоби відповідальності та примусу у господарському процесі 44
Тема 7. Докази і доказування у господарському процесі 49
Тема 8. Забезпечувальні заходи у господарському процесі 56
Тема 9. Примирення сторін у господарському процесі 60
Тема 10. Вирішення господарських спорів третейськими судами та Міжнародним комерційним арбітражем. Оскарження рішень третейських судів та їх примусове виконання 64
Тема 11. Позов у господарському процесі. Пред'явлення позову та порушення справи у господарському процесі 69
Тема 12. Розгляд господарських справ у суді першої інстанції 73
Тема 13. Особливості провадження у справах про банкрутство 78
Тема 14. Перегляд судових рішень в апеляційному порядку 83
Тема 15. Перегляд судових рішень у касаційному порядку 88
Тема 16. Перегляд рішення, ухвали, постанови господарського суду за нововиявленими або виключними обставинами. Відновлення господарським судом втраченого судового провадження 92
Тема 17. Провадження у справах за участю іноземних осіб 94
Тема 18. Виконання рішення, ухвали, постанови господарського суду 97
ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛІВ 101
ПЕРЕЛІК ТА ЗМІСТ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ 111
ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ 115

Навчальне видання

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Методичні вказівки до семінарських занять для студентів спеціальності 0801 «Право»

Підписано до друку 12.01.2021.
Формат 60х84/16. Ум-друк. арк. 24,36.
Зам. № 2101-02.

Видано в ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
Тел. +38 050 7775901 +38 048 7959160
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.fenixbooks.com